

Disceptatio medica dogmatico-rationalis de febribus intermittentibus in genere et specie / [Joseph Gresser].

Contributors

Gresser, Joseph, active 1697.
Vicarius, Johann Jacob Franz, 1664-1716

Publication/Creation

Constance : F.X. Straub, [1697]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/b648fbux>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

D. T. O. M. A.

DISCEPTATIO MEDICA
DOGMATICO - RATIONALIS
De

FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS IN GENERE ET SPECIE,

Quam

*In Alma & Celeberrima ac perantiqua Anterioris Austriae
Eriburgô Constantiam translata Universitate*

CONSENSU ET AUCTORITATE
INCLYTI COLLEGIJ MEDICI
P R Æ S I D E

Viro Prænobili, Excellentiss: atque Experientiss:

D. JOAN. JACOB. FRANCISCO

VICARIO Phil. & Med. Doctore,

Ac Instit: Professore Ord. p. t. inclytæ Facultatis Med. Decano,
nec non Academ; Nat; Curiosor; Membrô, Fautore
ac Patrono suo Colendissimo,

PRO LICENTIA

*Doctorales in Medicina honores legitimè consequendi
publicæ Doctorum ventilationi submittit*

Nobilis, Ornatissimus & Doctissimus Dominus

JOSEPHUS GRESSER VVilensis

Helvetus Medicinæ Studiosus

Ad diem 10. Iulij Anno M. DC. XCVII.

CONSTANTIÆ

Typis Francisci Xaverij Straub Universit. Typ.

PAULUS AMMANNVS Professor quondam
publicus Lipsiensis in suo consilio de institut:
med: emendatione lib. 5. p. 1. sec. 1. c. 1.
de methodo medendi:

Quæ necessitas hîc (*in methodo medendi*) *insistendi*
GALENI vestigijs; vel unde hausit *GALENUS*
hanc methodum? ex proprio iudicio: si hoc licuit
GALENO, cur non & mihi vel alij Medico?
præprimis ob falsissimas hypotheses, quibus velut
augiæ stabulum abundè scatet, pro cuius repur-
gatione foret opus æcumenicò *Medicorum concilio*,
quod optandum quidem, sed non sperandum
erit.

ILLUSTRISSIMO

ET

REVERENDISSIMO

S. R. I. PRINCIPI

AC

Domino Domino

LEODEGARIO

Celeberrimorum & Exemptorum Cænobiorum
S. S. Galli & Joannis Thuræ Vallis

ABBATI,

ET

Regij Ordinis Annunciatæ Virginis Celsissimo
Equiti &c. D. Domino suo Clementissimo

*Emeritatis fortasse arguar, PRIN-
CEPS ILLUSTRISIME,
quòd lucubrationem hanc meam de fe-
bribus Intermittentibus medicam, dog-
matico-Rationalem ad vultus tuos (quos
ita coli Divina gratia voluit) sistam,*

*tuumque patrocinium supplex implorem, & quidem fortè
multorum calculò non immeritò, dum etenim TE columnen
Religionis, statorem tranquillitatis, splendorem familie,
Patrem Patriæ, Ecclesiæ sydus, Ordinis sacri Phæbum,
S. R. I. Principem, Equitem Regij Ordinis Annunciatæ*

Vir-

Virginis Celsissimum velut sydus illustrissimum intueor
ac contemplor, ecce caligant oculi, obnubilatur visus,
artus tremunt ac contremiscunt, totique tam levidense
opusculum TIBI dicare ac consecrare reformidant:
At erigunt animum non levia incendicula ad hoc, quod
temerarium videtur, ausum; invitatur namque expor-
recta tua frons, vultusque serenitas, quâ omnium ani-
mos magnetis more ad te trahis; incitat amor, quò ex-
imie hætenus omnes probos maximè litteratos prose-
cutus es, ultroque etiam profecuturus; mandat hoc tanta
laus & gloria, quam initiò statim suscepti, parvòque
tempore primùm sustentati Regiminis TIBI compa-
rasti, quantam exemplò vix agnovimus, quàmque
posteritas, quum audiet, mirabitur; iubent denique innu-
mera & tua & Antecessorum tuorum (quos adhuc in
Te ex viribus veneramur) in familiam nostram Gresse-
rianam collata beneficia & officia (quæ cum tacere non
possint, sic patere universo orbi, & ad ultimam usque
posteritatem transire gestiunt) theses hæc tenuissimas
tanquam humillimæ gratitudinis specimen pro tessera
quanta quanta CELSITUDINI tuæ dicare, dedicare,
& consecrare. Suscipe igitur PRINCEPS ILLUS-
TRISSIME, MECÆNAS Gratosissime, verè litte-
rarum Parens, columnen nostrum thesium mearum de fe-
bribus intermittentibus, licet conspectu tuo minùs digna-
rum patrociniùm, atque versùs obtreçantium calum-
nias gratiosissimè tuere, tuis enim amplexibus (& hoc
quoque votò damnet me Deus) exceptæ ac defensæ,
nil

nil spumantis contra novam quasi hanc methodum,
recentioremque doctrinam invidia horrebunt monstra,
lucemque hanc potentiùs ferent, etiam si TIBI, si SOLI
placuerint: quòd si Tutor ac Benefactor noster munificen-
tissime humillimam isthanc (quippe &) hortulanus poma,
aut exilem flosculorum fasciculum devoto animò offerens
sepe sepius gratior est, quàm qui

argenti pondus &) auri

Largitur) meam disceptationem benignissimo &) gratio-
sissimò vultu respexeris, spondeo &) mihi, quàm sub-
mississime rogo, ulteriorem gratiam, quam sine exemplo
Majores mei jam experti sunt; ego verò unà cum sub-
iectissima TIBI Familia Gressleriana pro tam Principe
prestata gratia cælum indefessis onerabo votis &) preci-
bus, ut Deus Remunerator largissimus vitam &) salu-
tem (TE PRINCIPE dignam) prolixam, regimen
quietum, Domus S.S. GALLI &) JOANNIS Thura
vallis ab omnibus adversitatibus &) febrilibus aestuatio-
nibus tutas ac liberas, vires fortes, populum probum ac
felicem munificentissime impertiatur, &) tandem etiam
ut, quæcunque tam bono PRINCIPI unquam exoptare
licet, in EUM quàm largissimè effundat, quod iterum
iterumq; exopto &) apprecor, ac me infimum clientem de-
nuo in catenatas gratias humillimè commendo, qui sum.

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI
MEI PRINCIPIS

Cliens devotissimus

Josephus Gressler!

PRÆFATIO

EXpectasti forsitan, benevole Lector, à me utpote ab *ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORVM CÆSAREO-LEOPOLDINÆ* membrò nescio quam novam materiam medicam Curiosam, quæ animum tuum rerum curiosarum (ut nunc huius genius est sæculi) avidum exatiaret, at nunc oggeris mihi, me duntaxat sistere tibi de febribus intermittentibus discursum antiquiorem quàm chaos, materiam hanc non ita pridem in hoc ipso loco strenuissimè eventilatam esse, crambem idcirco me recoquere, quæ nauseam Israeliticam pareret, mihiquè non immeritò applicari posse illud Poetæ:

mansisses melius, chare Iacobe, Domi.

at prævidi hæccine, & cum prævisa tela minùs feriant, ideo & ista me nec tangunt, nec movent: verùm quidem est, quamlibet novitatem medicam rationalem, non tantùm eximiè mentem meam serenare & delectare, sed & e contra me cuiuslibet novitatis curiosæ (ut in bene præfata inçlytæ *ACADEMIÆ GERMANICÆ* &c. cuius lemma est *nunquam ociosus* quarundam Decuriarum annis reperire est) mirùm quantum cupidum esse; at verò, quamdiu Professuræ Medicæ in hac alma Univeritate vaco, censui, me præprimis alijs natum, & oportere me potius Auditorum profectui & commodo (uti & modò fit) prodesse, quàm curiositati (cui tamen litandi nonnunquam interstitia conceduntur) meæ solam firmis aggultinatum esse, fatiusque esse alijs inserviando etiam consumi, quam mihi soli, meoque commodo, ut subinde evenit, invigilare, & penes alijs plurimis sordescere; Materia hæc quidem vetusta est, quid

tum ? etiam vetustum est, quod comestus sit panis, & tamen
cottidie comedimus adhuc, illa tamen ea est, quæ hætenus
nondum est exhausta, & usque dum adhuc restat aliquid (etiam
novi) desuper in medium proferre, quod & in his nostris the-
sibus invenies; sed petis, quid novi ergo ? dicam; methodus
est *primò*, quæ hætenus tam exactè, tam distinctè, & tam dilu-
cidè (quemadmodum hucusque eâ in scholis ad resolvendos
casus medicos usi fuimus) vix quidem lucem vidit, ea enim
est, quæ non tam essentiam febrium, diagnosin, genus, differentias,
subiecta, causas omnes, futurum eventum, curam, atque
omnes in ordine ad hanc indicationes & ex his hausta auxilia ex
pharmacia Chyrurgia, & Diæta declarat, sed & quæ rigorem
materiæ ad sanguinem propulsionem & calorem novo more per
motum localem, ac alia plura per mechanismum hoc tempore in
Medicina prævalentem (quod in nostris scholis hætenus nemo
præstitit) optimè ad captû explicat, rationè quæ longè optimã facili
negocio febres averruncandi, & avertendi proponit, nonne
quid novi ? nonne quid curiosi ? *secundo*, humores veterum,
bilem, melancholiam ac pitutiam (quos antiquitas statuit alimen-
tarios, & putrefactos febrium nostrarum infallibiles authores
& causas credidit) eliminat, explodit, & hoc non esset aliquid
novi ? *tertiò* hypothesis exinde nova est, nova igitur omnia;
Quarto denique huiusce etiam generis est, ut, si eam exactius
trutinaveris, sine omni difficultate febres alias omnes continuas
& continentes cognoscas, exenteres, cures; nova utique omnia,
curiosa omnia; cessa igitur à me ultra quid novi expetere, novitatis
hîc sat habes, sed & ea, quæ cæcutientes in febrium natura
illuminent, quæ ad abstrusam curandi febres etiam quartanas
(opprobria medicorum hætenus appellatas) methodum
viam pandunt, complanant, verbò quæ Medicum nobilitare
quæunt; fruire nunc his

donec meliora Sequantur.

APPROBATIO THEOLOGICA.

THeses istæ Medicæ de febribus intermittentibus in genere & in specie cum orthodoxa fide & bonis moribus non solum optimè consentiunt, sed etiam illarum Essentiam, Differentias, subiectum, causam formalem ac materiale, clarè accuratè & eruditè pertractant solidamque eas curandi methodum detegunt; dignissimæ proinde sunt, quæ tum ad communem plurium utilitatem tum ad singularem Doctissimi Domini Defendentis honorem & commendationem in lucem publicam procedant:

Ita censet,

*Ioannes Mennlin S. I. SS. Theol.
Prof. Ord. & Facultatis Theologice
p. t. Decanus.*

APPROBATIO MEDICA.

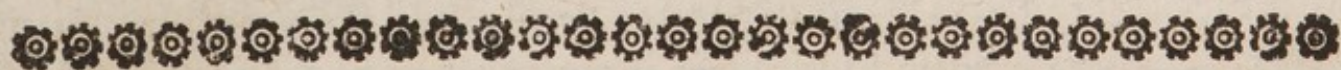
THeses hæ de feb: intermit: in genere & in specie, quia juxta multorum Recentiorum normam atque modernis medicis multum vsitatum febres intermittentes & symptomaticas tradendi & explicandi modum ritè ac doctè concinnatæ sunt, multaque Medicinæ tyronibus utilia in se continent, non tam publicè propugnari, sed & prælo committi dignæ sunt.

*Matthæus Blauu Doct: &
Med: Profess. Nomine
spectabilis D. Decani.*

P R O O E M I U M

F *Actâ (licet essentiâ unica, nam sunt omnes febres eiusdem radicis, et) solum diversificantur pro subiectorum, et) hinc pro rerum naturalium, non naturalium, et) præter naturalium varietate, statui possit febris) generalissimâ enucleationis doctrinæ ergò febrium divisione in continuas (de quibus alibi) et) in intermittentes ; In præsentiarum solum lubet de his dissertationem academicam, et) quidem stylò, quantum materie ratio concedet, laconicò instituere ; quapropter sit*

CAPUT PRIMUM

DE

FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS

IN GENERE.

§. I.

E *Tymologia Febrium harum optima est, quæ desumitur ab antiquo verbo Februo, quod significat purgare, reinngen/eò quòd hæ febres toties, quoties novù cudunt Paroxysmum (tempus, quò febris post quietem de novo exacerbatur, corpusque rursus affligit)*

A

sanguis.

sanguineam, si negotium criticè procedit, februent, depurent, & despument. *Intermittentes* dicuntur ratione modi in modo, eò quòd harum accessio non perpetuò (ut in continuis) duret, sed certis vel incertis intervallis & temporibus intermittat, atque ad omnimodam quietem & ἀπυρεξίαν (tempus à paroxysmis, febrilibusque molestiis liberum) deveniant hæc febres

§. II.

Definiuntur optimè ita: Febres intermittentes sunt insolitus quidam plus minus excessivus & periodicus spirituum in suo elatere vitiorum ad particulas heterogeneas sanguinem in sua mixtione fermentando turbantes amolendas conatus & lucta. Definitio est universalis, soli definito convenit, est quoque clara, & constat genere & differentiâ, ergò bona.

§. III.

Signa diagnostica in genere sunt duplicia; vel enim præla- giunt futurum, vel præsentem sistunt paroxysmum: Febris prologum agunt primò symptomata actionis læsæ, hinc fiunt importunæ pandiculationes & oscitationes, cutis subito pungitur, anxia simul totius corporis supervenit gravitas, torpor & inquietudo, animus mox percellitur, atque ægri omnem loquendi, movendi- que conatum etiam ægrè ferunt, mores item solito asperiores sunt, stupor nonnunquam artubus inducitur, pulsus fere hîc existit debilis, & exilior, paulò tamen frequentior, imò per totum corpus compressionis quasi dubius sensus intimatur, secundò ratione excretorum subito supprimitur sudor, tertio denique ratione qualitatum corporis immutatarum videre est, adesse extremarum partium, digitorum puta, unguium, orbiculi nasi, menti, labiorum, aurium, mamillarum & subinde ipsius linguæ frigus & pallorem, hinc & scrotum corrugari, ac digitos coarctari, adeò ut facile annuli, quamvis aliàs digitis probè adaptati, decidant; cutis etiam anserinam, in femoribus præsertim & brachiis conspicuam, æmulatur, quæ omnia rigorem jam fores pulsare indigitant.

§. IV.

§. IV.

Dicta modò symptomata, sed paulò magis magisque adolescentia & in valescentia hostem in apertum campum & scenam pro ducunt, qui maiori furia ipsas rursus actiones debellat, hinc intenditur ægri inquietudo, ex molesto sensu etiam dolores lancinantes & rodentes intestinorum punctiones ac tormina inducuntur, aggreditur quoque ipsum partium vitalium emporium, hinc accedit spirandi difficultas, pectoris constrictio, præcordiorum anxietas, suspiria, aut horum inane conamen, pulsus item insigniùs coarctatur, adeò ut rigore ad *ἄκμην* (vigorem) perveniente pulsus exilior evadat, quam ut promptè digito admotò sentiri possit, interea & totius corporis manifesta percipitur compressio, & febricitantes miselli in tantas quandoque angustias præcipitantur, ut anima (arctiori suò ergastulò quasi ad incitas redacta) fugam sæpe molliatur, dum ut plurimum, qui hoc malo occumbunt, urgente rigore ad Patres abeunt. Præter hæc autem etiam æconomia ipsa ægri variè turbatur, dum jam sputatio immodica, jam lacrymæ involuntariæ, jam sudor frigidus, jam urina, jam frequens alvi dejectio negotium faceffit. Interea & variæ microcosmi tempestates exoriuntur, frigus enim adeò intenditur, ut totum corpus rigore adeò sæpè convellatur, ut etiam ipsa ossa confringi debere videantur, ubi simul pallor increescens totam cutim deturpat; Tandem sub rigoris epilogo prodeunt quædam velut frigoris & caloris velitationes, illudque ab externis partibus introrsum, hic à centro ad circumferentiam copias suas ducere videtur.

§. V.

Absolutò rigoris Epilogò, Prologus novæ scenæ adest febrilis *astus*, in quo jam mitiùs jam vehementiùs nempe pro causarum & circumstantiarum malitia sequentia fere (nam non omnia semper in quolibet ægro adsunt) symptomata molesta sunt: scilicet videbis hinc ex *actionibus læsis* jam corpus iactari, inquietari, caput dolore, vigiliis adesse, deliria urgere, respirare ægros frequentius & non nunquam difficulter, appetitum ad cibos prosterni,

ritim esse importunam, jam verò vomere, jam pulsū esse citatio-
rem & successivè maiorem, animo etiam sæpe delinquere. Vi-
debis insuper *qualitates corporis naturales mutari* in præternatura-
les, dum non solum caput sed & totum corpus æstuat, & pulsat,
facies rubore perfunditur, lingua arefcit, sordescit, ac scabritie
obducitur: Videbis denique *Urinam* sub paroxysmi declinatione
& exitu *colorari intensius*, sudorem, vel aliam evacuationem sensi-
bilem cum somno blando supervenire, licet & sæpè tum in som-
nia non absint. Conflictu hōc fat acri peractō tandem etiam
ipsa febris victas quasi præbet manus, & victoriam pro illa vice
Naturæ concedit, dum modò plena symptomatum & furiarum
enarratarum fit intermissio, à qua febris etiam talis & talis vo-
catur.

N. 1. Tota duratio vocatur *paroxysmus* (de hoc vide §. 1.)
seu febrilis exacerbatio, quæ etiam sua sed particularia 4. *tem-
pora* nempe *principium* (accidentium initium) *augmentum* (eo-
rum ingravescentiam) *statum* (in quo ea omnia ad summum de-
veniunt) & denique *declinationem* (accidentium cessationem
successivam) percurrit: Tempus quò febris una cum symptoma-
tibus suis sævire cessat vocatur *ἀπουσία*, de qua §. 1. hæc verò
durat jam breviori jam longiori intervallō, jam certo jam in-
certo tempore, quò elapsō febris priori fere, sæpe novo sympto-
matū satellitio stipata novum ægro denunciat bellum, donec totum
consumptum est fermentum febrificum; Dicto modò alternans
intermissio & exacerbatio in febribus hisce intermittentibus si-
stunt *signum pathognomonicum seu essentialiter inharens*.

N. 2. Febris omnis est *morbis intemperiei*, seu humorum
præsertim sanguinis & dein spirituum in temperie & mixtione
alteratio, actionibus in æconomia animali edendis inepta.

§. VI.

Cæterum rursus ratione modi in motu differunt hæc febres,
hinc aliæ (ex acerbatione nempe quotidiana) dicuntur *quoti-
diana*; aliæ (quòd tertia quaque die paroxysmus ingruat) appel-
lantur *Tertiana*; aliæ denique (quæ quarto die suam scenam lu-
dunt

aunt) vocantur *Quartana*; hæ etiam sunt vel *simplices*, vel *composita*; illæ sunt modò dictæ; hæ sunt *duplices*, vel *triplices* id est bis vel ter dicto tempore redeunt; omnes autem sunt vel *periodica* (ἀπυρεξίαν æqualem observantes) vel *erratica*, quæ quidem aliquam periodum habent, sed ita ut videantur non habere, ut si hodie invadit hora decima, altero die octava, rursum sexta, ac dein secunda &c. vel denique sunt omninò *vaga*. Sunt tandem aliæ pro symptomatum variationis in paroxysmo ratione plures accidentales harum febrium differentia, quæ ab aliquibus *Anomala* intitulantur, nominatiores sunt sequentes v.g. Algida; Ardens; Asthmatica; Anhelosa; Arthritica; Catarrhalis; Cardiacæ; Dejectoria; Delira; Epiala; Emetica; Lipyria; Micturiens; Maniaca; Præfocans; Sicca; Siticulosa; Sudatoria; Sputatoria; Syncopalis; Tussiculosa; Terminalis &c. Aliæ ultimò sunt *benigna*, aliæ etiam *maligna* pro qualitate.]

§. VII.

Subjectum inhesionis (aliis partem affectam) primarium principale & radicale febrium non esse cor, sed sanguinem & spiritus, hinc inde satis evincimus; *Subjectum* verò *causa seu radicationis* consequenter non esse sanguinem, aut certum aliquod viscus v. g. pancreas, sed potius universum corpus, potissimum verò vasculorum sanguiferorum fines, in quibus lege circulationis mechanica quadam necessitate materia febrilis hæret, donec rigorem faciat, & repulsa ad vasa sanguifera æstum concitet,

§. VIII.

Quid autem febres causet, determinatu res sat ardua est, ut pote quæ doctissima quæque hætenus torsit ingenia, nos dicimus convenienter nostræ doctrinæ in Institut: Med: l. 2. c. 3. §1. & lib. 5. c. 2. §. 2. traditæ, *causam efficientem formalem proximam esse ipsos spiritus*, in elatere suo vitiatos; Ratio est, quia primò hinc procedunt actiones naturales, sic etiam præter naturales; secundò timore, ac ira (pathematibus spirituum) producantur febres; tertio

tertiò amuletis per imaginationem spiritus afficientem fugantur &c. verbò potentia motrice, quod vitali motui infensum & contrarium est, impetuoso motu insurgunt ad illud amoliendum: sententiæ huius quoque patrocinium habemus sufficiens à variis Authoribus, præprimis autem huc faciunt, quæ habet *Pet. Poterius* Andegavensis, qui lib. I. de feb. c. 31. hæc habet: *Cum spiritus sint omnium rerum opifices, & morborum ac sanitatis potissima sunt causa;* seq. cap. dicit: *vapor (intelligit febrificum) cum sit à spiritu vitæ alienus, mirum non est, si cum eo bellum moveat perpetuum, ex quo humorcs & corpus universum mirificè incandescit.* *CAMPANELLA* lib. I. de sensu rerum c. 13. apertè hoc statuit inquit: *Spirituum fervor est armorum ad bellum contra inimicum humorem, dum in perniciem inimici pugnat, totum dissolvit compositum: hoc arcanum de febre latet Medicos, putantes rem esse perniciosam, quam ego iudico utilem.* Denique ipse famigeratissimus D. D. *IO. HENR. KÖFFERLIN* almæ nostræ Universitatis Medicinæ Professor eximius p. m. in sua disquisit: physico-Medica de spiritibus par. 2. c. 6. n. 109. tradit (postquam negavit morbum intemperiei consistere in qualitatibus primarum ametria) quòd spiritus cum fermentis non solum cuncta symptomatum varietatem, sed etiam omnem caloris, frigoris, siccitatis &c. excessum inducere possint; qui plura desiderat, adeat acutissimi ingenii Virum *SEB. WIRDIG.* lib. 2. de spiritibus c. 3; item fundamenta Medicinæ *FRID. HOFFMAN.* Pathologiæ cap. 3. & præprimis felicissimum *ETT-MÛLLERUM* &c. Hi spiritus igitur in eccentricitatem febrilem à causa occasionali irritatione redacti febres earumque symptomata excitant.

N. 1. Per causam occasionalem hîc intelligo *causam materialem proximam*, quæ revera in genere alia non est, quàm materia quædam cruda à sanguinis & chyli disproportionem orta, in specie verò est crudior & crassior chyli portio stagnando acida effecta, quæ scilicet ob sanguinem debilem & languidum velut tenacior & compactior circulationis medio in quibuscunque extremitatum angustioribus meatibus hærens tandem febrim talem fabricat: Esse autem talem crudam portionem causam occasionalem.

nalem primam designant latis morbi ex febris hisce pullulantes; v g. anasarca, Ascites leucophlegmaria, cacochymia, cachexia, chlorosis, parotidum item lienis, crurum & alij tumores pituitosi & serosi, scorbutus frigidus, fluor albus, Rachitis, manuum & pedum stupor, asthma, qui affectus omnes sunt cruditatum moboles: Deinde patet & à *juvantibus*; fidelissima enim antidotus sunt lixivialia salia, amara asperiora inferius nominanda, item stomachica & discussiva calidiora, quæ omnia cruditatibus quasi è diametro opponuntur. Demonstrant hoc etiam quædam *elymata*, nam populi quidam perpetuis & æqualibus solis radijs æstuantibus febrium paroxysmos profusè ignorant, præsertim ij, qui sub æquatore degunt; Atque tandem *ab ipsis excretis* v g. urina, in qua à debita materiæ morbificæ coctione hypostasis alba, aut saltem subalbida & crassa (& hæc cruditatis progenies est) deprehenditur; accedit quòd sanguis per V S. emissus in his febris crudiori quodam recremento fædatus conspiciatur.

N. 2. Dicta tamen materia cruda differt à pituità vel excreando, tussiendo, sternutando, nares emungendo &c excretà, quòd illa coctionem præcedat, & hujus (si calor intenditur) sit capax; hæc verò coctiones subsequatur, & earum jussa non audiat; item quòd illa sit chylus indigestus, & febres excitet, hæc autem sit serum inspissatum, & potius febres prohibeat.

§. IX.

Restat nunc determinare, qualiter stagnando acefcat illa materia, quod, meâ quidem opinione, commodius non fit, quàm si consideramus, humores chylo nostro analogos, v g: lac, serum, Emulsiones, juscula, gelatinas, decoctum passularum &c aliquandiu asservatos & stagnantes suapte sponte necessario acefere, idcirco concludimus, idem chylo crudiori contingere, & conciliatâ extra vasa stagnando aciditate, ut infra dicetur, paroxysmum formari. Ad hanc aciditatem clariùs enucleandam præsuppone ex nostris Instit: med. l. I. c. 6. §. I. *sanguinem esse liquorem rubicundum, salsum, volatilem oleosum gelatino-*

latinosum, adeoque in sano statu nullum principium prævalere, sed omnia in mixturam quandam temperatissimam (inde, forte vitam in eo consistere sacrae asserunt paginae) dulcem, quia nempe salinae particulae oleosis attemperantur; apparet exin, quod, si dicta mixtio læditur, mox etiam hominem lædi necesse sit, præprimis si oleosæ vel supprimuntur, vel exaltantur, vel dissipantur partes, quippe tum salinae in apricum deducuntur, & sui juris factæ mox etiam totam crasin & mixtionem ejus variè alterant; apparet hoc in melle, oleo &c in quibus acidæ ob partes viscosas ramosas (oleosas volo dicere) sulphureas non sentiuntur, mox verò ac in fluorem sive igne sive fermentatione evehuntur, spicula sua prius pinguibus inviscata exerunt, atque herociunt; quemadmodum vina &c calori exposita dissipatio sulphure acescunt, imò in ipsum acetum abeunt; sic & corpora omni sulphure orba (uti sunt succi vegetabilium acidi v.g. berberum & spiritus minerales acidi sulphuris &c) omnino acida sunt, imò etiam in his ideo nulla saporis gratia speranda est, quia nullæ ibi partes oleosæ sperandæ,

N. I. Operæ modò pretium erit, ut assignemus, quibus in casibus oleosum hoc sulphur sanguinis desit & pereat, & in quibus optimè conservetur: Deest autem in debiliori & languidiori hæmatosi, ob insufficientem motum intestinum veluti fructus in frigidioribus æstatibus non ritè maturescunt: Excutitur sulphur enormibus aut frequentioribus fermentationibus, hinc ex longis febribus reconvalescentes ædematescunt: Perit diuturnitate temporis, hinc in senibus vappescit sanguis: Dissipatur nimium in tenuiori sanguine, hinc cholericæ non sunt tam longævæ, uti & vina dilutiora ad acescendum procliviora sunt; Dehiscit & facile ejus sulphur, in quo partes chylosæ oleosæ non intimiùs, sed perfunctoriè duntaxat permiscetur. Econtra sulphur sanguinis conservatur Primò debitâ ejusdem fermentatione, quæ chylum ematurare, sulphurq; extrahere potest, ut cernimus in fructibus, qui ineunte æstate austeri, mox acidi, & tandem sulphur dictò modò evectò grate dulcescunt: Secundo retinetur illud, dum sanguis naturaliter spissus & gelatinosus est: Terriò denique

nique multum rei tribuunt, quæ novum sulphuris penum sanguini subministrant: quemadmodum res oleosæ, musta novel-
la, item aromatica mediò se modò inter oleum & Spiritus sul-
phureos habentia vinis ad acorem vergentibus adiecta eorum
deliquio occurrunt, quò pactò non tam sanguis à novis chyli
oleosis particulis annunte *Numine* (ut vinum novò generosò mu-
stò) per sæculum ab aciditate præservari possibile est, plura au-
dies de causis procatarctis.

N. 2. Quamvis hæc ita se certò habeant, nullatenus tamen
reor, materiam febrilem in sanguine, sed potius extra hæc vasa
stagnando (ut statuimus §. 7. n. 1. huius cap:) acidam evadere,
quò me persuadent sequentes rationes, nam Primò vitalis hic
latex (omnium liquorum primas) sanguis, velut animatus bal-
samus plerumq; eximie est spirituosus & Sulphureus, ac perexiguo
sale fixo conditus, consistentiâ satis crassus, semperque in tali fer-
mentationis actu constitutus, qualis non tantum ad sui ipsius sed
& ad chyli oleosas partes evehendas sufficit, atque etiam ad
avertendam in sanguine aciditatem bis saltem vel ter de die re-
centi, leni, oleoso nec non uberiori chyli penu saturatur, quæ
omnia, maxime in statu naturali, ad sanguinis ab acore præ-
servationem conspirant, inviolatum autem ut plurimum præ-
stat suavissimum hoc & oleosum chyli tributum ipse appetitus
vegetus. Secundò nec ullus acor unquam in sanguine v.g. Iuvenum
tertianariorum aut ejus sero deprehensus fuit, etsi alcalibus id
probetur, & tamen ab effectis patet, tertianarum paroxysmos ab
acore provenire. Tertio incredibile est sanguinem v.g. Iuvenis,
qui derepente febricitat, tam citò acescere, ut qui antea tam
floridus, & Spirituosus erat. Quarto si sanguis ipse acesceret,
tunc eò magis Sulphuræ particulæ & consequenter calor depri-
meretur, eoque minus febres molestant, quod ex parte appa-
ret in cachecticis & scorbuticis frigidis. Quintò cum venæ &
arteriæ nullò vel exiguò saltem sensu sint præditæ, ideò etiam
aciditas in illis genita non tantam molestiam, quantam in rigore
febrili experimur, pareret, & quomodo febres suapte naturâ
cessarent? &c. His igitur & alijs rationibus persuasus firmiter

credo, materiam febrilem in sanguine non acescere, quod animadvertentes Veteres etiam statuerunt febrium intermittentium materiam morbificam extra venas putrescere (sic nominarunt materiam crudam) at multi ex ijs recentioribus quoque ineptientes receptaculum quoddam pro hac putredine assignarunt, quod tamen falsum esse ipse motus sanguinis circularis satis evincit.

§. X.

Examinate nunc causis immediatis internis & satis exenteratis, nunc accingimur ad determinandas causas remotiores internas, nter quas celebratissima esse potest, ipsa ventriculi cruditas ex læsa chylificatione enata; *externas* verò & quidem *procatarticas* facimus *duplices* & quidem primas, quæ febres remote generant, secundas autem, quæ diathesin febrilem facile excitant: Priores rursus sunt triplicis generis.

N. I. *Primi generis* sunt, quæ sanguini cruditates suggerunt, quales ratione *aeris* esse possunt omnes terrarum plagæ, quæ nimia humiditate macerantur, aut uberiori aquarum illuvie superari solent, utpote paludes dissolutæ & infidæ, loca uliginosa humilia & lacubus confinia v.g. hîc *CONSTANTIAE*, utpote quæ madore suo jugiter sordescunt, quin etiam ædes, quas stagna, piscinæ, natatoria & flumina alluunt, citius febres alunt, quam aliæ ab huiusmodi undis sejunctæ; accedit his omne intempestivum cum aquis commercium, ut navigatio &c. Item omnis insignis & subitanea aeris mutatio à calida & sicca temperie in humidiorum & frigidiorum, qualem in autumno (uti humorum ita & febrium fecundiori parente) non rarò experimur, hinc aer humido - frigidus inter has causas meritò primatum tenet, quippe sanguinem (nimias humiditates sero luxurianti suggerendo) ita diluit, ut calor sanguinis inertis aquarum mole supprimatur, fermentatioque torpescat, inde sanguis deliquio quodam fatiscens muneri suo impar evadit, & succi nutritij assimilatio enormiter labefactatur, proindeque necessario in crudam quandam materiam (quia per transpirationem
dissi.

diffipari non potest) fatiscit. Huc singulariter quoque spectat *Dieta* humido-frigida, esculenta limosa, ut olera frigidiora, crudoque succo turgida v.g. lactuca, portulaca, beta, brassica, spinachia &c. nec non acetaria ex his confecta, lacticia, fructus immaturi horræi, crassi, frigidi &c. Inter animalia numerantur aquatilia, anguillæ, ranæ, pisciculi molliores &c. animalia item subruma, vituli nempe, & porcelli lactantes &c. *Flatulenta* inter infamia sunt crudiora, aquosa, jejuna, languida, emortua & vappida, ut serum lactis, lac ebutyratum, aut aquâ dilutum, aqua ipsa, cerevisiæ tenuiores &c. hinc plebeculi, proletarij, strigosi, Famelici, vesculi & mendici morbi horrore frequentius & diutius contremiscunt, cum econtra auspicatoris Fortunæ viri opiparè viventes & vegetiori *BACCHO* calentes, auxiliariûmque spirituum turmâ freti vilem dedignantur hostem, imparèmq; debellant; quò etiam spectat vivendiratio iners & deses, ociosa, quâ ratione humores sistuntur, & humanum corpus aliquod quasi stagnum efficitur, unde calor & fermentatio obruitur, & fit, ut chylus non satis subtiliter comminutus justam maturationem non consequatur; sed crudioris cuiusdam pulticulæ formam induat.

N. 2. *Secundi generis* sunt debilitantia omnia, ut omnes hæmorrhagiæ sive naturâ sive arte evenientes; item omnes aliæ evacuationes effusæ, ut alvi profluvia, diarrhææ, dysenterix, purgationes colliquativæ, &c. sic quoque elumbes jejuniû, solitudine, mærore, metu, laboribus, æstivo fervore, aut curis confectos, aut morbis gravioribus præsertim autumnalibus attritos data languoris occasione quasi subdolè invadit inimica lues, hisce enim evanidus generatur cruor, & cum vegetioribus destituatur particulis, etiam chyli penum affatim illi transmissum subigere nequit, hinc sanguificatio spartæ suæ succumbit, chylusque immaturus in vasis sanguiferis coacervatur, & hinc copiosus fomes materiæ crudæ suggeritur.

N. 3. *Tertij denique generis* sunt, quæ chylum crudiorum subministrant sanguini, qui cæteroquin sincerus & illibatus est, & sic cruditates pariunt, quod eò magis fit, quando etiam causæ san-

guinem diluentes aut debilitantes in prioribus 2. numeris propositæ concurrunt, quales in primis censeari possunt cibi dyspepti, debitæque coctioni obnitentes, uti censeantur viscosi, tenaces, duri, v. g. animalium pedes, cutes, tendines, cartilaginee, partes membranose, ut intestina, ventriculi &c. carnes crudæ, & fumô induratae, planipedum volatilium ut anserum, cygnorum, & anatum carnes; panis biscoctus, vel ex germinanti grano confectus, omniaque ex pasta non probè fermentatâ confecta, ut lagana *Ruechen* / fritillæ, & similes magis adulatoriæ quàm proficiuæ confectioes, salmone butyrati, fungi, gelatinæ, pulticulæ graviores, aliaque, quæ ventriculum lassant, aut crapulam post se trahunt, quæ omnia eò certius febrilem dispositionem suggerunt, quò magis ventriculus pituitosis sordibus aut alio quovis defuncto humore sædatur: Huc quoque spectant aliæ ex hisce 6 rebus nonnaturalibus, uti sunt, excreta & retenta, motus & quies, somnus & vigilia, ac animi pathemata, quæ, si quacunque ratione modum excefferint revera febres concitare aptæ sunt.

N. Quartò Hæ ipse modò dictæ triplices generis causæ etiam *diathesin febrilem excitare & in actum deducere possunt*; potiores tamen etiam hæ esse queunt, v. g. decubitus humi aut linetaminibus humidiusculis; subitus & incautus ex cubiculis & lectulis calentibus decessus in auræ frigidioris afflatum; omnis pororum restrictio insignis, terrores inopinati, omnia frigida, & horrifera, quæ paroxysmum quasi sub cineribus occultum facile evocant; item sunt adhuc aliæ, quæ sanguinem turbando latentes febres resuscitant, utpote insolatio, nimia exercitatio, ira immodica, item res secundum quid naturales, ut sunt vomitoria, cathartica, balnea &c. Venæ sectiones & scarificationes intempestivæ &c.

N. Quintò inter *causas necessarias naturales* præprimis esse potest temperamentum melancholicum, & pituitosum; ætas quævis; uterque sexus; diathesis febrilis; anni tempus quodvis, minùs tamen æstas &c. Ratio verò, quare magna sæpe cruditatum moles sine febre hospitari valeat, patebit infra de febribus, in specie § sis de causis necessarijs naturalibus, in quibus triplicem sanguinis statum considerabimus.

§. XI.

Devolvimur nunc ad causas symptomatum supra § 2. enaratorum explicandas, & quidem Primò frigus, horrores, & rigores, utpote quòd hīs enucleatius pensitatis facilior sit ad reliqua aditus; præsupponimus autem ex nostra physiologia c. 10. §. 9. quòd omnis *motus animalis localis organum* primarium sit fibra nervea motrix dicta, sive arctius conjuncta, sive laxius separata ut in membranis, quales sunt cutis, ventriculus, intestina, vesica, panniculus carnosus &c, quæ quidem & ad extensiones, sed potius ad contractiones (ut videmus in nervo dissecto) aptæ sunt; præsupponimus Secundò, jam per se notum esse, quòd fibræ, quocunque modò vellicentur, aut irritentur, se contrahant, & quasi turmatim excandescentibus Spiritibus animalibus juratâ in hostem vindictâ ad amolitionem molesti obiecti exurgant, ut fusiùs ibidem & alibi demonstravimus; præsupponimus Tertio, maximam esse membranarum partium sympathiam, ita ut paciente unâ plerumque aliæ simul per consensum tristi ejus statui condoleant; imò *VVEDELIVS* absolutè asserit, non dari sensum sine nervo & membrana, & hanc ipsam pro vero sensationis organo tenet, quæ etiam ultra nervos ad extremas partes excurrit. Quarto denique præsupponimus, motum partium animale[m] omnem abbreviatione muscutorum &c. vel si placet, contractione fieri: hīs ita positīs ad rem transeo; Itaque.

N. Primò, dico: *Frigus* est levis; *Horror* verò nonnihil major; *Rigor* autem sensibilis & tristis valde membrorum à membranis cum sensu frigoris contractis & inordinate concussis convulsio.

Diagnos etiam bajulis nota est, ipsique sensus visus, tactus, & sæpè quoque auditus testes sunt.

Symptoma est depravati tactus & motus animalis partium.

Dicta 3. symptomata non tantum differunt secundum magis & minus, sed etiam, quòd frigus nullam prælagiorum pompam agnoscat, nullum singularem febrilem æstum post se trahat, nul-

lâ periodicâ intermissione subleuetur , nullis denique aut saltem levioribus doloribus & torminibus mortales excruciet.

Subiectum inhaesionis sunt potissimum membranæ nervos & partes succingentes : *Radicatio* autem locus indeterminatus, scilicet is , in quo facta est stagnatio materiæ crudæ.

Causa formalis proxima est ipse spiritus animalis âb occasionali crudâ, quantitate, vel qualitate (acidâ) peccante materiâ irritatus, & in ataxias hæc redactus: *causa autem materialis* est modò dicta materia: *modus* fiendi in tertianis & quartanis (nam de quotidianis aliter sentimus, ut infra de his dicitur) est talis; v. g. aciditas acrimoniâ suâ (frigiditate forsan non nihil adjuvante) membranas & nervulos laceffit, inde partes illæ contractionem patiuntur, & hinc spiritus laceffiti ad excutiendum molestum hostem concussionem excitant, quâ horror seu rigor oritur: Aciditatem verò rigoris causam esse, patet vel ex eo, quòd febres intermittentes facili descensu in affectiones hypochondriacas & scorbuticas (quæ aciditate infestæ sunt) delabantur, adeoque aciditas hæc plurimum tribuit, neutiquam tamen tantum, ut & quantitas huius materiæ excludenda veniat, nam res per se clara est, illam pondere suo aut mole membranofas partes, ventriculum, vesicam, intestina &c. ita gravare posse, ut contractionem inde natam patientur, quâ se à contentorum molestia expediant; hæc materiæ quantitas partes tenellas & exquisitè sensiles vel onerando, vel extendendo aliqualem earundem contractionem (leviusculam saltem) dubiumque horrorem suscitare valet; imò etiam frigidior tantum materiæ indoles dictam contractionem promovere potest. Tandem manifestum evadit, *cur frigus sentiatur*, contractis enim partibus membranosis coarctantur & vasa sanguifera, hinc latex vitalis roseus retrocedere cogitur, & sic sensus frigoris inducitur, ad quod singulariter juvat materiæ aciditas, quæ more repellentium sese habet, hinc in omni frigore *mamma gracilescunt, annuli ex digitis decidunt &c.* hinc *palescunt agri* repulso nempe ad interiora cruore; hinc ab acido spicula sua membranis intestinalibus infigente oriuntur *varii intestinorum dolores*, hinc si in membranas pectoris & pulmonales sævit, easque contrahit, exurgunt *precordiorum*

diorum anxietates, spirandi difficultas, pectoris constrictio, suspiria & horum inane conamen, sæpeque etiam his symptomatibus ipsa mors accersitur, hinc & ab ista sanguinis repulsione *pulsus* in extremis sentitur *exilior*; hinc & prohibita sic transpiratione humores intus coercentur, & ob compressionem illos à tergo insequentem quâ data porta ruunt, fitque *immodica sputatio, lacryma involuntaria, & urina copiosa*; *sudor verò frigidus* fit eò, quò in terrore & agone mortis, modò, scilicet glandulæ & spaciola subcutanea immani totius contractione subito compressa humorem suum (non secus ac humida linteola contorta) extrudunt, qui cum non immediatè à sanguine derivetur, & exteriores corporis partes (quibus insidet) tum ob distantiam à corde, tum ob aerem ambientem magis algeant, frigidulus existit, uti etiam sunt *nasi stillicidia, lacryma &c.* quæ eadem planè ratione exprimuntur, adeò ut lacrymæ dici queant oculorum sudor frigidus, & econtra, cum amborum eadem sit calamitosa causa; *Vomitus* à **WILLISIO** in febrili rigore optimè explicatur, dum eundem spasmò, seu ventriculi contractioni &c. adscribit. Pari passu levi negotio explicabimus phænomena febres præsagientia, inter quæ choream ducunt *oscitationes & pandiculationes*, quæ profectò itidem ab acuitate musculorum membranas & fibrillas nervosas passim urgente necessariò proveniunt; hinc & *cutis anserina emula* redditur, quoniam dum cutis undique à frigore constringitur, simul & deprimitur, pilorum poruli à glandulis subcutaneis sustentati, & ab illorum radicibus (quasi tot columellis) suffulti prominulas illas papillas efformant, ut ita cutis quasi anserina efficiatur; & hæc ipsa est ratio, cur obeandem constrictionem *frigus effusissimos sudores* è vestigio *supprimat*: hinc tandem *stupor* etiam frigoris progenies est, & sensûs denotat absentiam, in dicta etenim spasmodica contractione non tantùm sanguis, verùm etiam ipsi spiritus animales in nervulis, extremis saltem, & exilioribus pari ferè ritu retrocedere coguntur.

N. 2. Postquam Rigorem, ejusque sub vexillo militantem symptomatum catervam diribuimus, ad æstuosum prælium invitamur, nempe ad *æstum febrilem* dirimendum & oppugnandum urgemur, de quo.

Dico

Dico, *æstus* est qualitatis corporis in statu sano naturaliter calidæ in præternaturalem post rigorem in febribus intermittenti- bus calidam mutatio.

Cognoscimus hunc ex ipsa corporis qualitate calidiore, siti &c. *Symptoma* conlequenter est qualitatis mutatae.

Pars affecta hoc æstu sunt partes solidæ; *Radix* autem est tota massa sanguinea in sua mixtione turbata cum spiritibus in motu vitiatis.

Causa formalis proxima efficiens jam supra §. 7. tacta est: *mate- rialis* verò rursus sunt ipsæ particulæ acidæ volatiles, sed Fermen- tantes, quæ per motum localem ad sanguinem deferuntur, quippe omnia ad hunc motum requisita adsunt, imprimis enim ipsæ hæ particulæ sunt *mobile*; *terminus à quo* sunt tubuli fibrarum corporis (ut statuimus lib. 1. c. 7. §. 4, quod hi *sint*, non anastomoses venarum, per quas sanguis ex arterijs commu- nicatur ipsis fibris) in quibus facta est eorum stagnatio; *terminus ad quem* est ipse latex vitalis sanguineus in corde & arterijs (nam venosus non est nisi postliminiò capax) contentus; *medi- um* verò, quò hæc translatio peragitur est motus hujus circu- latorius; *movens* denique est ipsa partium externarum concussio & contractio, quæ dictum fermentum succesivè protrudit ad sanguinem. Nunc ut genuinas febrilis æstus causas perfectius penetres, præsuppone Primò ea, quæ de sanguine superiori §. 8. diximus; dein præsuppone itidem Secundò ex nostris instit. lib. 1. c. 4. §. 3. sanguinem propter crasin ejus salino- volati- lem non tam motu intestino quàm etiam circulari insigniter in- calefcere, inde *VVEDELIVS* in sua physiol: medica sect. 2. c. 10. pag. 73. ait: *quò magis oleosa & balsamica particula in san- guine* (ut in juvenibus & viris primæ ætatis) *abundant, eo calor major*: patet igitur caloris subiectum primarium esse, Secundarium autem Spiritus ac horum impetus; præsuppone Tertiò, quòd omne id (quale etiam est fermentum febrile) quod aliquod cor- pus in sua mixtione turbare cogitat, tam potens esse debeat, ut vinculum mixti dissolvere, atque corpus, quod antea unum fuit, in plura corpora minima per motum localem redigere, locatum que

que à loci prioris lateribus separare , & sic totam , vel saltem magnam, si non maximam (in intermittentibus enim benignis totam dissolvi non est credibile) mixti compagem quasi disunire (in quo *turbata mixtio* consistit) possit , donec vi dissolventis cessante partes reliquæ naturales de novo quieti rursus reddantur. His præsuppositis dico rursus : *æstus febrilis motu locali* denuò *peragitur* , quippe dum sæpe dictum fermentum febrile post rigorem propellente convulsivâ partium contractione in sanguinis sinum excerptum fuit , hoc utroque sanguinis motu etiam motu carere non potest , sed simul irrequietis hisce sanguinis motibus ultrò citroque jactatur , novusque motus localis emergit, nam mox , postquam *movens* (primum ad motum localem requisitum) materia febrilis ad sanguinem detrusa est , ea velut hospes peregrinus quantocyusturbas in hoc mixto excitat, dum exuperante sua aciditate acidum sanguinis plurimum exaltat, & sui juris facit, dum interim alcalinæ invertuntur, hinc dividitur eximie sanguis, & maxime Sulphur ejus , inde fermentatio præternaturalis & quidem maior vel minor pro dispositione sanguinis (ut habes hic præsupposito Secundo) excitatur , & sic æstus exurgit : per *fermentum* autem intelligitur aliquod agens , mole sæpe minimum, subtile tamen , & penetrativum ac potenter activum , seu mediante determinati motûs impressione spirituum & sanguinis alterativum ; materiam febrilem esse tale fermentum loquuntur manifestè ipse æstus, huiusque calorifica symptomata : ad hoc autem ut materia illa cruda fermentum esse possit , debet habere (ut audivisti præsupposito Tertiò) partes instrumentales dividentes , quæ reverà nullæ aliæ sunt , quam ipsæ acidæ , quippe harum latera & aculei nec non & cuspidos sui juris facti , sunt admodum penetrantes & dividentes, ut quondam ad S. *BLASII* monasterium non sine eximia omnium præsentium delectatione vidi, dum fatuus seu stolidus ibi piè sustentatus nomine *der Christe* ex mandato Reverendissimi Præsulis *ROMANI* p. me, mihi adhuc in cineribus suspiciundi calicem stanneum ad Quartam partem olei ferventis plenum ad hypocaustum , in quo prandebamus , ad mensam ex culina aportaturus erat , ecce dum jam mensæ ap-

propinquabat, tum inopinatò inferior calicis pars, quousque nempe oleum acida sua spicula (quibus omnia pingua scatent) infigere valuit, liquefcit, liquefactaque unà cum oleo ad terram divisa ruit; en quanta in Sulphureis (acidis) subjectis vis & energia dividendi? Quòd autem partes dividentes solummodo sint acidæ non alcalinæ, apparet luculentissimè experimentis, quippe alcalia cum pinguibus in corpus tertium falsum & saponarium abeunt, ut quotidie saponarij id nos edocent, quod faciunt & ipsa volatilia alcalia tam occulta quàm manifesta, veluti sæpe non sine fructu Spiritum talis-armoniaci urinosum pinguedinibus admiscemus, qui in competentiquantitate totus istis adunatur; videmus hoc & ab ipsis juvantibus, optima enim sunt alcalia tam occulta quàm manifesta, ut pluribùs probat Ettmüllerus operum suorum theoret: practic- par, 1. c. 15. tit. de febribus in genere, quod & infra de cura æstus patébit, hæc enim massam sanguineam ab acido dissolutam rur- lùs contrahunt, & quasi comprimunt, hinc & tantum eousque in usum trahenda, donec symptomata æstus remittant: Et quidni acida velut duriora corpora aculeis instructa, molliora v.g. ole- osa & Sulphurea dividere, & in infinitum pene dirimere vale- rent? Sic calor in acido consistens hæcticus etiam corpus con- sumit, imò & ipsam liquat pinguedinem & dissolvit: denique hoc acidum volatile abundè patet ex subitanea & sæpe violenta ejus aëtivitate, habet ergò conditiones in præsupposito Tertio alle- gas. A movente fermento devolvimur ad Secundum requisitum, nempe *mobile* sanguinem scilicet, qui, ut incalescere queat, necessarijs etiam & aptis ad incalescentiam instrumentis instructus sit, oportet, & hæc sunt profectò ipsæ partes Sulphuræ seu oleosæ in minima dividendæ, quippe hæc à medicis solertiori- bus & ignis & flammæ, & inde enascentis caloris fomes & causa materialis habentur, quemadmodum etenim ignis ex minutissimis conflatur particulis à se invicem divisis & discretis adeo potenti- bus, ut in compactissimorum corporum v.g. metallorum poru- los pervadant, sic & Sulphur sanguinis ab acidis intimiùs divi- sum omnes corporis partes transeat, penetrat & implet, ut

æstus

æstus hic plùs minùs intensus subsequatur , quippe particulæ sic divisæ & comminutæ spacium (præsertim dum hoc æctu Spiritus mirùm quantum dilatantur & expanduntur) multò amplius requirunt & quaquaversum, necessariò diffunduntur , atque ab exiguitate & levitate movendi ac penetrandi aptitudinem consequuntur, unde necessariò æstus subsequitur : *Ad spartam hanc non minimùm tribuit etiam ipse motus circularis*, ut jam insinuavimus , quippe cordis spiritus animales ab acido dicto peregrino irritati pulsus , & sic quoque motum intestinum naturalem in præternaturalem tranſmutant , sicque calorem adaugent , uti videmus corpora nostra ab exercitijs fortioribus sine vera mixtionis perturbatione intensius æstuarè : *Huc faciunt , & temperamentum* , hinc cholericis uberiori Sulphure abundantes etiam in Quartanis intensius æstuant , item *anni tempus* , ut æstas , nec non & *etas* v.g. juvenilis , & virilis præsertim prima , item *sexus* virilis præ fæminino &c. Tandem non improbabile est, quòd & ipsæ partes terreae & præprimis alcalinæ non nihil in hoc æctu collidant , atque sic etiam majorem æstum causare queant , videmus enim simile quid cottidie (licet argumenta talia ab artificialibus ad naturalia non nihil claudicent) in operationibus chymicis & alijs fermentationibus etiam artificialibus. Denique *partes oleosas* ut plurimùm ita *pati , probant affectus cachectici* post diuturniores febres , hi etenim inde (quòd disperso per illas balsamico sulphure massa sanguinea tota vappida & effæta evadat (emergunt , Tertium dicti motùs localis requisitum est *terminus à quo* , & est hic ipse sanguis in sua mixtione turbatus , utpote qui restitui in pristinum statum cupit : Quartum est *Terminus ad quem* scilicet ipsa coctio pathologica , quæ secundum nos in nostra basi lib. 3. c. 2. §. 4. (qui locus videri potest) est adaptatio materiæ excrementitiæ ad excernendum , hæc enim est finis , hæc est terminus ad quem spiritus suum nilum & conatum (ut metaphorâ utar) dirigunt , luctamque suam instituunt : superest tandem ut *medium* (quintum requisitum) quòd hic motus localis seu transpositio partium minimarum instituitur , ad bilancem medicam ponamus , nimirùm *fermentationem* , hæc autem in nostris febribus est præter-

naturalis & auctus particularum minimarum intestinalium motus, qui in sanguine velut oleoso ac etiam heterogeneo locum habet; differt hæc multum ab effervescencia, utpote quod illa lentè, & successivè accidat, hæc autem longè impetuosior sit, solisque fere acidis & alcalinis salibus debeat; *Hic motus* sitne perfectivus vel corruptivus, disputent alii, quidquid velint, in sensu sano uterque esse potest; *corruptivus* fit (in malignis &c.) si spiritus adeò succumbunt, ut sese ad amoliendam materiam morbificam amplius expandere non queant, unde quotquot obeunt, in rigore fere intermittentium obeunt; *perfectivus* est, si sudor vel alia evacuatio critica sublequitur, & æger levatur: *Huius motus cause adjuvantes* sunt ipse calor tam prior naturalis quam etiam posterior præternaturalis, obstetricaturque ipsum serum per rigorem intimius sanguini adunatum, quò non solum salia promptius dissolvuntur, sed etiam pars oleosa præprimis disunitur. His ita de æstu licet novo quasi dogmate statutis facilè nunc erit eius symptomata eventilare, quippe *jaçtatio corporis & inquietudo* à gravaminibus partibus sensibilibus propter sanguinis expansionem, calorem acriorem, motumque vehementem illatis &c. causatur. *Capitis dolor* fit à motu sanguinis æstuosioris violento, spirituumque in motu explosivo constitutorum ferociâ, quibus meninges exquisitissimo sensu dotatæ laceffuntur, diducuntur, & sic dolorem sustinent, æstus verò ab eiusdem membranis plus minus inflammatis procedit, *Pulsatio* explicatur per pulsum frequentem: *Vigilia* ab irrequieto sanguinis & spirituum motu ac variis doloribus molestiisque inde enatis proveniunt: *Deliria* à spiritibus præsertim circa glandulam pituitariam in cerebro confusis & perturbatis accidunt: *Facies rubore* à sanguine extrorsum propulso suffunditur: *Arescit & scabra* fit lingua, tum intensiori linguæ calore, à quo & siccitate importuna gignitur *sitis*, tum etiam, quòd serum à dilatato sanguine tanquam ab expansa spongia plerumque suspendatur & detineatur: *Respiratio frequentior* redditur à sanguinis & spirituum expansorum inundantia, pulmones adeò gravante & distendente, ut hinc exigua aeris portio subintrare pro vice queat, *Difficilior* autem fit, eò quòd pulmonum micationes opprimantur:

tur: *Appetitus prostermitur* tam ob exhaustum, vel omninò depravatam liquorem gastricum, quàm etiam ob siccitatem & calorem ventriculi magis potum quàm esum desiderantes: *Vomitiones* evenire possunt tam à sanguine per æstum liquato, & quandoque saburra bilis uberioris (quæ ab æstu procedit) proveniente duodeni motu inverso in ventriculum exantlato, quàm etiam denique ab ipsorum spirituum (ut navigantibus nonnunquam accidere solet) perturbationibus: *Pulsus frequentior* accidit, dum cordis fibræ motrices à sanguinis acriori æstu, fermentatione, & expansione spirituum laceffitæ, & idcirco à spiritibus animalibus nimis agitæ cor ad frequentiores contractiones & pulsationes sollicitant, sensim autem major sentitur, prout sanguis rarefcit & spiritus expanduntur: *Animi deliquia* suos natales aut cordi (quandoque oneri succumbenti) vel spiritibus fatifcentibus aut oppressis adscribere habent: Tandem *urina coloratior* ad paroxysmi finem evadit, eò quòd calor serum inspisset, sulphurque & sales exaltet: Denique paroxysmo declinante *sudor* plerumque *emanat*, quia nunc sanguinis particulæ sibi invicem propius accedentes spatiosa in ejus expansione serò occupata necessariò comprimunt, serumque è massa sanguinea coarctata (tanquam ex constrictis spongiæ poris) exprimunt: ad hanc autem sanguinis compressionem non ineffaciter concurrat ipsa sanguinis gelatinositas, veluti videmus in extravasato, qui plerumque per V. S. ad vascula emissus tandem latera deserit, seroque innatans sæpe mirum quantum contrahitur, sic etiam sæpe pressa sanguinis coagulati superficies serum fundit, hinc durante paroxysmo ob sanguinem nimium dilatatum serum retinetur & quasi suspenditur, debitaque illius (& si reliqua *sudoris requisita* v. g. sufficiens seri quantitas, justa tenuitas, competens item ad serum propellendum motus, pori, vasculorumque fines satis patuli adsint) secretio deficit, hinc etiam nullus sudor sequitur, saliva quoque deest, Urina minor, major sitis, mox verò ac sudor sequitur, sequuntur & aliæ lymphæ secretiones, sitisque idcirco mox cessat; inde est, quòd omnia, quæ sanguinem incrassant & constringunt, sudores moveant, ut sunt opiata,

cortex

cortex peruvianus, radix tormentillæ aliæque astringentia utpote terrea alcalica &c. quæ omnia sudorifera sunt & alexipharmaca, imò & externis poris constipatis diuretica, ut & ipsum opium, si diaphoresis impedita est; hinc etiam potus frigidi in febribus ardentioribus citius sudorem provocant, hinc sæpe calidiora diaphoretica febricitantibus obsunt, sudoriquæ (sanguinem magis magisque dilatando) adversantur. *Sudor* sic in fine paroxysmorum criticè profluens, quantum materiæ morbificæ coctum & subactum est, evehit secum, atque sic fit *criticus* ac salutaris, de crisi vide lib. 3. c. 3 §. 6. si verò nil materiæ ob cruditatem excernitur, & sudor tamen fit, sed sine euphoria ægri, hic est *symptomaticus*, sic etiam urina vel fluxus alvi aut vomitus evenit criticus aut symptomaticus &c. Utimò pro Epilogo suavi *blandus* ingruit *somnus* à pacatis & restitutis jam jam spiritibus, motuque sanguinis exorbitante cessante, sensulque Morphei imperijs suavissimis lubentissimè sic auscultant, & *declinatio* sequitur, si verò nonnunquam adhuc *insomnia gravia* obrepant, signum est, sanguinem non penitus defæcatum, ægri inde tales somnò tentati remissionem tantùm, non verò solidiorem intermissionem experiuntur, ubi sanè metus est, ne omnino in continuam abeat febrem.

§. XII.

Nunc *intermissionem* seu apyrexiam contemplari, ejusque saltem generaliores rationes (specialiores infra sequentur) assignare oportet; Fit autem *Intermissio*, eò quòd cocta materiæ morbificæ pars vel diaphoresi, diuresi &c exterminata fuerit, crudior autem relicta in angustias (nam cessante calore & fermentatione vasa rursus concidunt) amandatur, ubi rursus hæret, quoad ulteriori morâ factâ denuò ace scat, febrèmque iterum excitet; plura de quotidianis dabimus. Quòd autem intermissio certos adeò & statos circuitus servet, & præstituto tempore resolvarur, inde est, quia quævis materia ad ace scendum apta, positis iisdem circumstantiis, non potest non eodem tempore ace scere, velut lac, emulsiones &c. aut materia nostra

mor-

morbifica illis omninò analoga, idcirco iisdem in corpore locis hærens, eodem calore fota, alijsque circumstantijs iisdem prorsus gaudens eodem necessariò temporis intervallò (nisi vel medicamentum aut error aliquis acorem retardet, aut maturet) acescit, & sic *certe periodi*, puræ ac illibatæ eveniunt; secus autem fit, quando pars aliqua in sanguine vel remanet, vel aliàs nimia est, vel nimis tenuis, & usque dum cum sanguine fluctuat &c, hinc tardior enim multùm est remissio, imò sensim vel in continuam saltem remittentem, ni etiam acutam mutari potest. Quod cæteroquin *intermissiones tridui spacium non excedant*, ex eo est, quia sanè prorsus impossibile, ut v.g. lac, aut illi congener materia (qualis inter cætera est nostra materia morbifica) in tepidis locis (angustijs) intra hoc triduum non acescat: *Esse penes intermissionem* in quibusdam *breviorem*, in alijs diuturniorem, accidit, quòd materia morbifica pro ejus indole & circumstantiarum ratione seriùs aut citiùs acescat, contractionem accersat vel retardet, Atque si materia morbifica mutatis illius & corporis conditionibus citiùs aut seriùs in eodem ægro (quàm aliàs materiæ conditio est) acescit, fit ut *accessiones modò anticipent*, modò *postponantur*, lic etiam *accessiones subinde erraticæ* observantur & enormes, quando ex errore lex rerum nonnaturalium vel medicamentis præposterè adhibitis materia morbifica variè quoad qualitatem & quantitatem immutatur, quemadmodum frigus externum, aliæque horrifera, ingluvies, purgantia &c. non tantùm paroxysmum accelerant, sed & febris typum invertunt, de quibus infra de febrium intermittentium multiplicationibus etiam agetur.

§. XIII.

Prognostica in genere sunt duplicia, *boni scilicet & mali ominis*: Utraque desumuntur vel ab effectis seu *consequentibus*, quòd trium symptomatum genus necnon jvantia ac lædentia spectant; item *antecedentibus* causis tam internis quàm externis, rebus naturalibus & nonnaturalibus &c. & Tertiò *essentialiter inherentibus petuntur*; Præ omnibus verò hinc signa costionis & cruditatis
materiæ

materiae morbificae attendenda sunt, roburque naturae, & morbi violentia consideranda.

N. 1. *Fausta* esse possunt v.g. ab actionibus integris, nempe si aeger ut cunque his bene constat, & robustus est; Surditates subito obortae harum febrium discessum (nam materiae morbificae metastasin) praenunciant, par fere est ratio cum subito emergentibus oris pustulis; Item bonum est quocumque modo febres cunctentur, modo & abbrevientur paroxysmi; pulsus magnus, rhythmicus etiam boni est ominis. Secundo ab excretis, nam alvi fluxus superveniens materiam jam coctam febrem brevi solvit, quia sic facile evacuatur: Sudores foetidi (sic corrupta materia excernitur) & ij, qui cutem rubore suffundunt, & pruriente uredine intestant (sic fermentum febrile attenuatum exitum molitur) plerumque critici sunt: Item febres haec nonnunquam (raro tamen) exanthematibus & abscessulis variolaeiformibus per totum corpus sparsis (metastasi facta) judicantur; par est ratio de alijs translationibus; sic & Erysipelas saepe solutionem praedicit, nam materia cruda melius percoquitur; Sic & icterus fere meliora auguratur, quippe sulphur exaltatum generosissimi medicamenti vicem subit, morbumque laepius pellit: Ratione urinae, hypostasis alba & aequalis in urinis auspiciatissima est, & aegros extra teli jactum ponit, signum etenim est, materiam coctam excerni, uti & nubeculae in Urinis meliora spondent; Lumbrici sub morbi exitu ejecti firmam valetudinem (nam cruditates, quibus aluntur, exhaustas dicunt) brevi futuram praesagiunt. *Ratione antecedentium* magna spes habenda in juvenibus, aetate consistente &c. Item in constitutione firma, & si viscera sine laeae corruptivae sunt; aetas item adventans, aere in calido-siccum mutatus sanitatis spem (quippe cruditates coquit & absumit) promittit, Ab essentialiter inhaerentibus bona spes haurienda, nam juxta senem 4. aph. 43. omnis febris intermittens periculum vacat.

N. 2. *Infantum exitum* quae denunciant signa pariter ab iisdem hauriuntur fontibus, v.g. ab actionibus: Hinc, qui nimis voraces sunt, cruditates generant, & sic febrem alunt & protrahunt,

trahunt, uti & ij, qui pleniores potûs frigidi & effati haustus ingurgitant; omnis item insignior virium prostratio satis luctuosa est; deinde & crebræ anxietates malæ, ingravescentes verò fere in extremum discrimen abducunt; anhelitus item frigidi in ipso æstu tristes augures sunt, quemadmodum & convulsiones: *Ab excretis; Urina cruda* præsertim diutius persistens nil boni prælagit; coctionis signa in *Urinis* (morbô tamen ingravescente) aut materiæ in cerebrum metastasin (rarius licet) aut saltem magnam & gravem illius congeriem in sanguine subesse innuunt; *sudores frigidi* aut febris pertinaciam aut quandoque mortem portendant: *Sudor partialis* peius facit prognosticum, sic & sudor multus quavis paroxysmi declinatione sine ullo levamine effluens vires exhaurit, & ita ægri res in peius ruit; *alvi fluxus* materiâ morbificâ nondum coctâ incassum debilitant, & sic satis perniciosi sunt; *Tumores retrocedentes* lugubrium effectuum authores sunt; *pulsus* quò magis à statu naturali recedunt, eò peiores habentur: *A qualitibus mutatis* rigor secundum *COVM 4. aphor: 46.* incidens ægro jam debili lethale præbet signum, dum spiritus iam multum attritos omninò obruit, & sic vires non sufficiunt; sic *alternatio frigoris & caloris frequens* vires multum prosternit, & fluctuantem cruditatum sarcinam subinnuit, *ratione antecedentium* hæc habeto: urgente hyeme, autumno, aut tempestate humido-frigidâ febrium hæc curatio difficilis est; item febres contumaciores peiorisque notæ sunt, & non rarò funestæ, si in sanguine sulphuris & spirituum magna adest penuria;

§. XIV.

Indicationes utiles sequentes esse poterunt; primò *curatoria* febres ipsas in paroxysmo respiciens; secundò *preservatoria* causas febrium fæcundas genitrices quascunque corrigens & auferens; tertio *symptomata* symptomatibus urgentioribus occurrens, quò non nunquam cura palliativa reducenda est, & quartò *vitalis* viribus tam vitalibus quàm animalibus prospiciens, & quintò *damma* à febribus illata resarcienda erunt, quæ omnia tribus

D

fontibus

fontibus, pharmaceuticò, chirurgicò, & diæteticò absolvuntur, prout infra de curatione inspecie patebit; sequitur jam

CAPUT SECUNDUM

De FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS IN SPECIE.

Divisimus has febres in priori cap. §. 6. in periodicas & alias ab aliquibus symptomaticas seu anomalas dictas, de ijs nunc agemus, & quidem primò de *Tertianis*, quarum aliquæ sunt *Vernales*, aliæ *Autumnales*; utraq; sunt vel *simplices*, quæ scilicet intra 48 horas præter propter bis novum eundem paroxysmum; aliæ sunt *duplices* & *triplices*, de quibus infra de ingeminationibus febrium

§. 1.

De Tertiana Autumnali.

N. 1. Huic definitio generica cap. 1. §. 2. facile applicatur, modò assignetur tempus autumnale, ac periodus alternis diebus recurrens.

N. 2. *Signa diagnostica specialia* hæc sunt, primò *ab effectis*; hisque à *qualitatibus mutatis*, v. g. omnium frequentissime incipit à tertiana continua cum rigore satis intenso, breviori tamen quàm in quartana, huic succedit calor acris & mordax, qui sensum ferit, remissior tamen est unà cum cæteris symptomatibus quàm in tertianis Vernalibus; tardiùs quoque conspiciuntur coctionis signa; urina seriùs coloratur; sudor in declinationibus

(pro-

(prout remissiones clarescunt) fufius emanat: *ab actionibus* appetitus prius prostratus paulatim erigitur; remissiones tertianarum in quartanas tendentium magis magisque exporriguntur, paroxysmorum declinationes productiores sunt, quam quæ quartanis familiares; accessiones 10, 12, 16, vel 18, horis plus minus terminantur, plerumque verò extensiores sunt quam in vernalibus: *Signum pathognomonicum & essentialiter inhaerens* est, quòd tertia quavis die reiteret accessionem, fit tamen, ut interdum intra hoc tempus bis vel ter reiteret paroxysmum, & tunc fit *duplex & triplex tertiana*, ut c. 1. §. 5. quod æquè de vernali dicendum est. *Tertiana duplex alia* est, in qua paroxysmus originalis & emergens alternis diebus; *alia*, in qua eodem die scilicet tertio invadit; illa emergentem accessionem habet, quotidianæ paroxysmum (ideo hemitritæus vel semitertiana vocatur) æmulantem, mitior est originali: *sæpe mutatur in quartanam*, cuius mutationis signa hæc sunt, v. g. observantur clariores & protractiores intermissiones, sudores in declinationibus promptius emanant, signa debite coctionis deficiunt, & nulla paroxysmorum alleviatio adest: *Tertianam verò continuam* in intermittentem vergere denotant, si remissiones sereniores sunt, rigor ingravescit, & coctionis signa observantur.

N. 3. *Est morbus*, ut supra §. 4. N. 2. diximus.

N. 4. Febres Autumnales multum differunt à Vernalibus; nam primò æstatis illæ sequuntur fervorem, hæ gelidam hyemem; illæ in anni intemperiem humido. frigidam cruditatum feracissimam, hæ in calido. siccam cruditatibus inimicam delabuntur; tertio illarum materia subito cumulata est crudior & tenacior, harum verò post hyemem maturior, & inde ægri hi citius convalescunt; quarto illæ facile in quartanas degenerant, secus fit in his; quinto illæ segnius in continuas, hæ levi errore ac sæpe sponte in has abeunt; sexto illæ difficulter, hæ facile curantur; septimò illæ morbos cacochymicos producant, hæ salutiferæ & quasi criticæ sunt; octavò illæ misellos æstu & labores confectos, hæ juniores & plethoricos adoriuntur; nonò illæ diætâ & calidioribus aliis perbenè curantur, hæ istis non raro in continuas

faceffunt; decimò illæ (præfertim in debilibus & senibus) periculofæ funt, iſtæ non ita, ni gravis committatur error; undecimò illis ſymptomata funt remiffiora, in his vehementiora, hinc & citiùs curantur; duodecimò in illis paroxyſmi funt longiores, in his breviores; decimo tertio denique in illis debita coctionis ſigna ſeriùs adfunt. Cæterum *diviſio februm in exquisitas & nothas* nulla videtur, quia ſolùm differunt ratione fermenti febrilis, qualitatis, & conſiſtentix, ac motûs.

N. 5. *Subiecta* ſuperiori cap. §. 6. tacta funt;

N. 6. *Uti & cauſa formalis proxima. Cauſa materialis* eſt etiam dicta materia cruda à languificatione per æſtatem labefactatâ orta, quippe æſtas plures Sulphuris & ſpirituum faſciculos propellit, & ſanguis ideò effætus redditur, cui ſupervenit autumnus anni declinantis impura palus, quæ humido-Frigida cruditates majores vel minores parit: In quibus igitur craſſior chyli portio velut naturæ apoſtata ad arteriarum exiliores ramuſculos ſeu fibrarum tabulos devehitur, ibidem decumbit, ubi aciditate aſcitâ partes ſenſiles eius acrimoniâ tactæ contrahuntur, rigescunt, & tandem æſtuant, ut ſupra inſinuavimus; hinc mercenarij, ſalcarij, meſſores &c. his febribus ſæpiſſimè velut penſo onerantur, idque eò magis, ſi ineunte autumno ingluvioſa humido-Frigida & dyspepta &c. diæta accedit. *Cauſæ non naturales & procatartica* partim hinc tactæ, partim ex cap. I. §. 9. deſumendæ funt, uti & *naturales* ibidem N. 5. huc ſingulariter facit ipſius ſanguinis ſtatus rarior & laxior, qui particulas ſpirituofas & ſulphureas liberiùs motitare ſinit, hinc talis ſanguis ab æſtu, motu nimio plurimùm diſſipatur, & languificationi non parùm obæſt, præfertim ſi accedit ingluvies, & ſæpe memorata tempeſtas humido-frigida, igitur ſub autumnæ exortu cruditates congeruntur, quæ à ſanguine non poſſunt ſubigi, ſed neceſſariò in anguſtioribus corporis canaliculis hærent, & ſi craſſæ, minùs tamen, ſunt, Tertianis autumnalibus iſtis, ſi verò magis craſſæ, Quartanis ortum præbent.

N. 7. His ſtatutis ruruſ ſat facilè erit cauſas ſymptomatum dare, nam *Tertiana continua* ab initio *typum ſervat*, quia materiæ morbi-
ficæ

ficæ tenuiores partes in angustijs diu non hærent, sed in languinem semel protrusæ ulque dum fluctuantes perpetuam perturbationem excitant, donec per calorem & fermentationem paulatim ijs absumptis integriores remissiones fiant, & sic febris in Tertianam veram immutetur; *Rigor brevior* est quàm in Quartana, cum materia hæc tenuior contractioni repellenti promptius cedat, & sanguinem ad æstum ciendum citius subeat; *calor acris* & mordax sensum ferit, quòd sanguis impensius dissolvatur, & sic particulis sulphureis major libertas concedatur, quæ tum copiâ sibi factâ acerrimè sæviunt, & perniciosiori motu latæ tactum magis afficiunt, mitior tamen est quàm in Vernalibus, quia Sulphur æstate præcedenti aliquatenus decoquebatur, & materia morbifica limosior est ac torpidior, tempestasque humidior, hinc & omnes caloris effectus mitiores sunt; *Coctiois signa* non æquè ac in Vernalibus apparent, quòd calor (quâ coctio promovetur) remissior sit, & materia febrilis vernalis domabilior, coctuque faciliior; *Sudor in declinatione* tufius emanat, quòd perturbatione imminutâ sanguis, ejusque vasa concidant, & hinc serum aquosum eorum compressione exclusum profundatur; *Appetitus prostratus* remissionibus clarescentibus paulatim erigitur, eò quòd æconomia hominis restituatur, & omnia quasi in pristinum redeant, & liquor gastricus perturbationis tempore in sanguine suspensus rursus redintegretur; Quòd verò harum *februm in Quartanas tendentium remissiones magis & magis protrahantur*, est, quòd contumacior & crassior materiæ morbificæ pars minùs subacta Quartanam inducens tardius acescat, & corporis calor (ob Sulphureas partes repetitis æstibus dissipatas) imminutus acorem minùs promoveat; *Paroxysmorum declinationes productiores sunt* quàm in Quartanis, quia tenuior materia (cum sanguinis motus in his febribus vehementior sit, vasculaque ob ejus rarefactionem magis distenta) vix in angustijs sistatur, ab ineunte declinatione pauculæ tantum exque crassiores partes hærent cæteris per meatus etiamnum patulos transmissis, quæ cum sanguine confusæ æstum fovent & protrahunt, ac declinatio productior evadit, crassior autem & compacta Quartanarum mate-

materia ad primam sanguinis & vasorum contractionem simul fere & semel in angustijs impeditur; *Accessiones* 10. 12. & c. horis terminantur ob causæ morbificæ tenuitatem & mobilitatem; *Fit duplex & triplex* (ut quotidiana & quartana) *duplex fit iterum dupliciter*, vel est duplex, scilicet *una*, qua alternis diebus accessio est, fit, quando quædam pars materiæ morbificæ tenuior & mobilior ad sanguinem protruditur, reliqua verò crassior remanet, hinc etiam paroxysmus accessorius mitior est, & ferè tantùm partialis, donec crudior etiam repulsa & aescens totalem paroxysmum evocat; *Altera* in qua eodem die tertio duo paroxysmi invadunt, rarior est, & vocatur duæ tertianæ, cuius ratio aliunde peti potest; *Tertiana triplex* (quæ horis 48. habet tres paroxysmos) *GALENO & RIVERO* semel tantùm occurrebat, adeoque rarissima est, adscribi potest jam quantitati jam qualitati materiæ, & huic potissimùm.

N. 8. *Prognosis* hæc esto: æstas Fervidior & autumnus humidior peiorem reddit hanc febrem, venæ sectio, alvi fluxus, omniaque debilitantia & refrigerantia in his febribus perniciosissima sunt, & ægrorum ærumnas protrahunt; à regimine & medicamentis, aere, & diætâ calidioribus melius habent ægri; curati sunt difficiles; vix unquam in continuas sed malè judicatæ & inueterascentes facilè in Quartanam (cum qua conjunctam habent consuetudinem) degenerant; cæterùm chronicæ sunt, & plerumque eas cacochymia, hydropes, cachexia ac Quartanæ pertinacissima & c. excipiunt.

§. II.

De Tertiana Vernali

N. 1. *Definiatur*, ut decet.

N. 2. *Noscitur* 1. *ab antecedentibus*: nam hæc maxime appetente æquinoctio vernali se produunt, licet per totum sæpe ver subinde invadant; *primus insultus* plerumque *Ephemera* (nunc obscurioris, nunc evidentioris) *speciem præfert*, & ab hujus declinatione dubia quædam valetudo homines occupat, quæ (emetitò unius inter-

intermissionis spaciò) à rigore verè tertianario excipitur , quò
punctiones subcutanea (quæ in præcedanea illa ephemera ominò
 delunt) *sentiuntur* ; nullum fere Tertianæ diagnosticum in per-
 turbatione illa , quæ primas morbi lineas ducit , percipitur : *Ra-
 tione motûs* ; *rigor brevior est , quàm in Quartanis* & magis subitò
 invadit ; *veris initiò diuturniores sunt* & contumaciores quàm sub
 illius fine , & æstate nullæ fere apparent ; *Ratione qualitatis
 mutatae* , calor intensus & mordax rigorem sequitur ; *Ratione actio-
 num* , sitis æstu sævientè est inexplebilis ; *respiratio intenditur* ; *caput
 dolet* ; *vigilant* & non rarò *delirant* ; *pulsus magnus* & *celer est* ;
Ratione excretorum , vomitus sunt plurimum biliosi ; *Vrina flava* ,
rubra , aut *ruffa* ; *ratione modi* , *accessiones vix ultra 12. horas ex-
 tenduntur* ; à *juvantibus &c.* conducunt *decubitus in lecto* , *cubiculi
 tepor* , *dieta non nihil refrigerans* , quibus sæpiùs intermisisse visæ
 fuerunt , econtra *laduntur nimis calidis* , aut *vires labefactantibus*
 utpote *Venæ sectione* , *diarrhæis* , *hæmorrhagijs &c.* quibus sæpe
 protractæ fuere , *accessiones frequenter anticipant* , præsertim verò
 dum declinare incipiunt , & licet nonnunquam *ordinem servant* ,
non servant tamen semper : *Paroxysmorum declinationes productiores
 sunt* , quàm in *Quartanis* , & plerumque cum sudore terminan-
 tur : Ut fiat triplex & duplex vide *superiorem §. n. 2. &c.*

N. 2. *Est morbus intemperiei &c.*

N. 4. *Differentiam sime ex præcedenti §. n. 5.*

N. 5. *Subiectum ut supra.*

N. 6. *Causa quoque formalis eadem ; materialis proxima non est
 bilis* 1. quia brumam excipiunt hæ febres , & tellure adhuc gelu-
 rigente , ac in locis humido-frigidis , rarissimè calido-liccis
 pullulant ; Secundo quia quotidianæ febres cruditatibus sordif-
 centes facilè hos tertianarum typos , & econtra tertianæ quoti-
 dianarum facillimè suscipiunt , bilis verò in pituitam non con-
 vertitur ; Tertio quòd æstate rarissimè oriantur , hyemi verò ap-
 propinquantes diuturniores sint ; 4. à *Venæsectionibus &c.* peiores
 fiunt & protractiores , quæ cruditatibus non bili adscribenda sunt
 5. quòd bilis non putrescat , imò bilis ad rigorem producendum
 ineptissima est ; 6. tandem in talium febricitantium *Urina sole
 cru.*

cruditatum conspiciuntur signa, sed generantur prorsus à cruditate velut causa supra memorata: *Confirmatur* id etiam *ex causis* quibusdam *procatarteticis* has febres excitantibus, cunctis ad cruditates generandas concurrentibus, & fere talibus, quæ ephemeram solam excitant, ut sunt insolatio, aer fervidus, calor balnei, hypocausti & ignis; vehemens exercitatio; Nimia vigilia; Potus aut cibus calidior; Ira; excrementorum retentio, emeticorum & cathartorum operatio, & acrior lucta; bubones, inflammationes, imò & alia, quæ sanguinem violentius exagitant, fundunt, aut reserant, hæc etenim cruditates prius sopitas, sanguineque compactiore placide delatas ex illius sinu elabi, ac in partes abire faciunt, & sic cruditates jactatæ (uti butyri exemplo &c. comprobatur) sibi invicem passim occurrentes ob lentorem suum necessario coalescunt, ut angustias pertransire nequeant, hærentes & acescentes has febres excitant; quòd autem non in omnibus excitentur febres, est, quòd dictæ cruditates leni caloris nativi, benignique Veris fotu sensim coquantur & absumentur, igitur hæc causæ potius excitantes, non biliosæ nominandæ sunt, quòd nullam subministrent materiam morbificam; alias tales causas supra quoque tetigimus, *Inter necessarias naturales* rursus est sanguis nec nimis laxus, nec nimis crassus id est mediò modò se habens, & in crasi sua benè constitutus (qualis est adolescentium) opulentior & magis balsamicus, quàm ut æstatis & autumnii injurias vereatur, hinc in his raræ sunt cruditates, & si quæ etiam ab hyberno frigore enascuntur, facile subiugantur vegetiori fermentatione, aut quoque favente Vere & meliorescente annò sensim & tacitè absumentur, nec nisi à quadam causa jam memorata externa v. g. insolatione &c febres generantur, nam partes tum crudiores agitantur & in unum (uti cremor lactis agitatus in partes butyrolas) quasi coagulum abeunt, hincque maiori hac mole angustias permeare nequeunt, & producant saltem tertianam vernalem facili negotio curabilem; reliquas naturales vide rursus c. I. §. 9.

N. 7. Ex modò allatis levi negotio denuò eruuntur *accidentium rationes*, quippe I, circa æquinoctium vernale maxime propululant

Urant, nam citius sanguis causis excitantibus (obstante gelidâ hyeme) non auscultat, & nisi hoc tempore cruditates se se exerant, tunc meliorescente anno brevi coquuntur & dissipantur; *Ephemeram emulatur*, quòd ab iisdem fere causis excitetur, & vix ulla insignis sanguinis commotio circa id tempus contingat, quæ Tertianam non accerlat; *punctiones subcutanea sentiuntur*, quia hîc aciditas (antea occulta) se manifestat; *Rigor brevier est* quàm in Quartanis, quia materia etiam tenuior est, & facilius in sanguinem repellitur, quò factò rigor cessat: *diuturniores sunt ab initio veris*, quia tum ob caloris defectum materia tam promptè non coquitur: *Calor intenditur* &c ob sanguinem Sulphureum attenuatum & à materia tenui impensius divisum ac magis calorificum; *sitis vix expleri potest* &c ab intenso calore, vehementi sanguinis motu, & magna spirituum explosione & eccentricitate; *Pulsus magnus* ab eadem dependet causa; *Vomitus sunt biliosi* quòd ab intensiori calore etiam major bilis excrementitiæ proventus fiat, cum & ipse sanguis Sulphureus magis sit, quæ materia in ventriculum secreta vomitum hunc efficit; *Inde & est, quòd Urina magis coloretur & tingatur*; *accessiones vix ultra 12. horas extenduntur*, quòd fermentum citius decoquatur; *quomodo quadam juvent, quadam ladant*, adeò facilè patet, ut crambem bis coquerem, si repeterem; *accessiones anticipant*, quia & tenuior est materia, & corporis ac aeris calor aciditatem accelerat; *servant ordinem vel non*, prout materia ab accidentarijs conditionibus movetur; *paroxysmi declinationes productiores sunt*, quia tenuior materia ægrius & non nisi sensim in angustijs hæret, nec statim sanguinem à perturbationibus liberum relinquit.

N. 8. *Ratione prognoseos* hæc omnium febrium intermittentium brevissima est, curatuque ob imminentem æstatem & benignum solis accedentis calorem facillima, imò maximè salutifera, totam massam sanguineam saluberrimè despumans, sub veris exitu brevior est; *Ephemeræ circa æquinoctium vernalet Tertianam ut plurimum denotat*; pustulæ & ulcera in labijs & naribus erumpentia certiora sunt in hac quàm alijs febribus sanitatis signa; Quò ardentior est, & remissiones obscuriores sunt, eò facilius

in continuam degenerat, ad quam præ alijs inclinatur; cæterum quò ardentior, eò brevior est.

§. III.

De Quotidiana.

N. 1. *Definiatur juxta superius datas regulas.*

N. 2. *Diagnosıs hæc est; febris ista quotidie accessiones sub noctem fere ingruentes & sequenti mane à solis ortu declinantes, circa meridiem verò apyrexiam aliqualem, non tamen integram subeuntes habet; paroxysmi ad 18. plerumque & plures horas protrahuntur; nonnunquam etiam sæpius accedit, & sic fit duplex & triplex quotidiana, quando scilicet bis aut ter accedere videtur; à frigore incipit notabili, & leviusculo horrore, nullo tamen rigore; nulli fere dolores adsunt; calor mitis est, & sensim prorepat, segnior & inæqualis est, ita ut jam calor jam frigus jam utrumque persentiat; sitis est exigua; Urine in principio albæ, tenues & crudæ sunt, in progressu verò crassiores & coloratiores sunt; pulsus parvus, tardus & rarus est, adest præcordiorum intumescencia, inflatio & distentio, viscera obstructionibus, tumoribus, tensionibus & infirmitatibus infestantur; paroxysmi nullo aut minore cum sudore præsertim primis diebus, desinunt, & si fit, partialis duntaxat est; grassantur præcipuè circa solstitium hyemale; à juvenibus paroxysmi non raro evocantur à frigore externo & ingluvie; faciei & cutis pallor fere (si accessionem dictam quotidianam addis) signum pathognomonicum & essentialiter inhærens præbet.*

N. 3. *Est morbus &c.*

N. 4. *Differentia hujus ab alijs febribus non difficulter rem paulò penitus examinanti innotescet.*

N. 5. *Subjectum per se notum.*

N. 6. *Causa formalis rursus sunt Spiritus sed non tam impetuosi ac violenti, at materialis non statuitur illud supra assignatum acidum, dum corporis calor in hac remissior est, quàm in tertianis, acida item in his febribus curandis (utpote quia dividunt)*
auspi.

auspicatiùs adhibentur , dein nec aciditatis signa v.g. dolores mordaces, rodentes &c. adsunt, statuenda est ergò alia causa materialis, quæ revera alia non est quàm ipsa *quantitas*, quæ gravandò quotidianarum frigus & horrorem inducit, quippe & ipsa harum febrium materia frigidior, quia pituitosior est, & immensa cruditarum congeries calorem supprimit; *modus* autem, quò hanc *febrè* generat, hic est, quòd quantitas mole sua partes sensiles lacessat ad contractionem, nempe si in delicatiores illas angustias densissimis membranarum plexibus & exquisitissimò sensu dotatas magna cruditarum fartura pulsibus vehementiùs arietantibus adigitur, tunc locula illa præter naturam distenta omnem rursùm contrahendi occasionem attentè expectant, quam quovis modo oblaram se restituendi causâ arripiunt, & proinde vel ipsius tantùm pulsûs (qui cruditates priùs protrudebat) remissio illis contrahendi facultatem concedit, vel leviusculus aeris afflatus, subnocturnum frigus &c. contractionem parit, quæ inchoata facillimè pergit, partim, quia motus est maximè naturalis, ad quem partes sensibiles admodum proclives sunt, tum quia sanguine à dictis partibus aliquatenus repulso frigus ingravescit, quod easdem faciliùs contrahit, contractione invalescente sanguis magis magisque repellitur, ubi dum illius compagem plurimùm confundendo & interturbando particulis calorificis sæviendi occasionem suppeditat, æstumque movet, idque eò magis cùm mihi probabile sit, materiam hanc cruditarum copiosam non omni (etiam minimâ) omninò aciditate destitutam esse: *Probant* hanc cruditarum copiam ipsæ *causæ procatartice*, quæ juxta omnes eæ sunt, quæ cruditates potenter cumulare queunt, ut sunt aer frigidohumidus, tempus hyemale; alimenta humido-cruda, dyspepta, nimia ingluvies, pigritia & socordia, mæror, somnus longus, & pomeridianus, longa navigatio: Item res *naturales necessarie*, v.g. temperamentum pituitosum; mucosa & succida puerita; crassus, mollis, obesus aut cacohymicus corporis habitus; senectus, præsertim verò sanguis crassior & torpescens, qualis est in obesis, crassis & infantulis, qui in æstate (quòd sulphur & spiritus ab æstivo calore debite tantùm exsuscitentur) meliùs se habent, &

ad autumnni injurias debellandas quatenus præmuniuntur, at verò tempestate in dies in peius ruente (correspondente subjectorum temperie) cruditates sensim denuò comulantur, hyemeque tandem ingruente sanguis crudioribus particulis magis, magisque oneratur, misereque tandem obtorpescit & segnescit, nec amplius chylum eousque subigere & in sinum suum asciscere valet, quin non crassior remaneat, & copiosior, quàm ut per angustias, in quibus tum hæret, adigi possit, unde febres intermittentes quotidianæ enascuntur, quæ magnâ cruditatum vi instructæ sunt, tacitis enim incrementis in magnam congeriem assurgunt, priusquam febrem inducant.

N. 7. Hîs diductis *symptomata sic explicabis; accessiones quotidiana sunt, & intermissiones brevissima*, quia larga materiæ morbificæ quantitas sensiles partes continuò sollicitat, cui cruditatum quantitati sæpe externum frigus v.g. nocturnum, vel introitus in lectum frigidum suppetias fert, hinc noctu fere ingruit; ad *meridiem pyrexia* fit, quòd tota duratio 18. fere horis sit, & ad solis occasum plerumque incipiat, *paroxysmi productiores* sunt, nam copiosa & torpida materia sensim æstum promovet, & serius absolvit; *triplices autem & duplices accessiones* nil aliud sunt quàm quotidianæ longior accessio, toties ab horroribus supervenientibus interrupta, quòd exinde patet, 1. quia horrores intervenientes in ipso æstus statu & vigore, (nullâ prius declinatione factâ) subito invadunt, Secundo, quòd hæ accessiones emergentes primariâ breviores sint, Tertiò quòd si in his materia morbifica medicamentis, anni clementiâ &c imminuatur, tunc rursus fit quotidiana simplex; à frigore incipit non rigore, quòd quantitas singularis, non aciditas peccet; *dolores absunt*, quia quoque nec aciditas vera nec humorum acrimonia adest; *calor mitis* est &c quia partium contractio & inde materiæ morbificæ repulsio (nulla quasi in hac febre urgente aciditate) segnior est, & sic pigrior materia in sanguine aliàs torpescente tardius calorem excitat, inde & *sitis exigua*; *Vrina in principio albicat*, velut in morbo crudiori omni fit, at ob repetitos æstus & materiæ coctionem quatenus factam tandem etiam crassior & coloratior.

evadit; *pulsus rarus*, & *tardus* etiam ob remissio- rem scilicet sanguinis motum, & inde enatum minorem calorem est, *parvus* autem quia sanguis notabiliter non dilatatur; *præcordia distenduntur* &c à flatibus ex cruditatibus & ventriculi pituitosis sordibus languore ortis, inde & ventriculus malè habet, ideò & *viscera obstructionibus tentantur*, quòd cruditates in ijs stagnent, & flatu etiam uberi- ores proveniant; *sudor nullus effluit*, partim quòd pori copiosis cruditatibus obturentur, partim quòd sanguinis motus languidior sit, nec priùs dilatetur, hinc & *subsidentia ac seri expressio minor*, præsertim quòd integra *apyrexia* non tibeat; *circa solstitium hyemale* cur magis infesta sit, ex supra allatis erui potest, & si hinc non evenit, tunc post mensem unum vel alterum faustò solis accessu minuuntur cruditates, & febris vix (nisi forte tertiana vernalis) emergit; *Externum frigus promptè paroxysmos parit*, quia & promptè contractionem partium infert, hinc & *nocte fere ingruunt*, quia hoc frigus magis subitum est, & etiam ob præcedentem solis occasum notabile; *Ingluvies & passus plenior paroxysmum ob solam quantitatem, quam suppeditat, accelerat.*

N. 8. *Prognosis* hujus hanc dabis; *febris ista curatu difficilis est*, impedit enim curationem ingens cruditatum copia, anni tempe- sta- naturæ infensa, & sanguis humido - frigidus, qui debiliter coquit, & alterantibus medicamentis difficulter cedit; si medicamentis aut aeris mutatione vel artificiali correctione non curatur, *desi- nit fere per se in vere*, eò quòd novæ non succrescant cruditates, & priùs congestæ febrili æstu & calore solis in dies magis, ma- gisque coquantur, & amendantur; *modò tertianam sequitur, modò eam præit*, id fit, quando Tertianarum materia in tantam molem succrescens, quanta ad partium contractionem ex se (sine ab- soluta aciditatis ope sufficit, tunc quotidiana accessio efficitur; hoc verò evenit, quando quotidianæ materia adeò imminuitur, ut acelcat priùs, quàm eius quantitas contractionem & hinc horrorem pariat & Tertiana producitur; hinc si in Tertianam (maxime in vere) mutatur, optimam sanitatis spem facit; *pituita vomitu aut per alvum reiecta bonum signum præbet*, ob dictam imminutionem; quò *provehior hyems*, eò *quotidiana brevior*; *Tumores præsertim hy-*

pochon.

pochondriorum sæpius hujus quàm aliarum febrium *discessum* præ-
nuntiant; *facies* magis *florida* & naturali rubore perfusa *meliori-*
bus prognosticis annumeranda est.

§. IV.

De Quartana.

Quartana, & si sæpe tertianarum autumnalium sint soboles,
dantur tamen & aliæ scilicet *originales*, & *primigeniæ ex se*
pullulantes.

N. 1. *Definitio* mutatis mutandis formetur,

N. 2. *Signa Diagnostica specialia* hæc sunt: in primis *essentialiter*
inherens est quartanarius circuitus, nam est signum pathognomo-
nicum, fit tamen & *duplex*, quando scilicet duo paroxysmi duo-
bus diebus continuis febricitantem adoriuntur, tertio die verò
nulla accessio fit: quæ tertio die invadit, propriè tertiana di-
cenda est, & partialem fere paroxysmum facit: quæ verò Quartò
Quartana propriè est, & totalem facit; *duplex* fit, cùm in
veros & originales Quartanæ paroxysmos alij duo diebus inter-
medijs se proferunt, adeò ut febricitans nullo die febre vacet;
cæterùm *paroxysmus* ferè *sensim incipit* cùm *oscitatione*, *pandicula-*
tione & *corporis molesta gravitate*, quam *frigus* excipit, dein-
de *horror* & *rigor*, qui paulatim ingravescentes altiusque ad ossa ipsa
penetrantes *dolorem ostocopum* id est *ossifragum* afferunt, *dentes*
vehementissimè *concutiuntur*; tandem *calor paulò remissior* quàm in
Tertiana subsequitur, magis *inequaliter procedit*, videturque *cum*
frigore quasi commixtus; *cum sudore declinat*; *declinatio brevi ab-*
solvitur; *intermissio integra est*, & *illibata*; *corpus in intermissionibus*
magis alget, quàm in alijs febribus; *Vrina est* tanquam *sani homi-*
nis, sæpius tamen præsertim in cholericis (in quibus subinde ca-
lor intenditur) post paroxysmos *ruffescit*, *appetitus sat viget*;
propterea *vires quoque magis Constant*; *atate grandiores sæpe cor-*
ripit;

N. 3. Est morbus notus,

N. 4. Differentia ab alijs per se luculenta est ; alia dicitur etiam continua , licet vix detur.

N. 5. Subiectum ex superioribus elucescit.

N. 6. *Causa formalis* jam sæpe tacta ; *Causa materialis* non est melancholia , at verò graviores & crassiores magisque lentæ cruditates , quas ex superioribus facile haurire possumus. *Remotius* causa esse possunt omnes febres præsertim autumnales diuturnæ & malè iudicatæ , imò & omnes fere morbi chronici à mærore præsertim provenientes. *Inter causas procatarticas* sunt omnia ea , quæ humorem (veteribus dictum melancholicum , nobis acidum *HYPPOCRATIS*) id est sanguinem spiritibus & Sulphure orbatum gignunt , ut sunt aura maritima , paludosa , halitus salini , æstas fervida , autumnum frigidiorẽ præcedens ; Secundò alimenta crassi succi , & omnia dyspepta , viscidiora tenacia , carnes & pisces fumò indurati , animalium cutes , pedes & partes membranolæ , caro anserina , porcina , hircina , caseus verus &c. longa item jejunia ; labores vehementes , intempestivi ac importuni ; nimix evacuationes , ut hæmorrhagiæ , alvi profluvia ; vigilia protractior ; ac denique passiones animi mæsti & tristici. *Inter naturales necessarias* est ipsum temperamentum cholericum & melancholicum appellatum ; inter anni tempus autumnus & hyems &c. & singulariter sanguis rarior & laxior , ut supra hoc in capite §. I. n. 6. memoratum est.

N. 7. *Causas symptomatum* quod attinet , has sisto , *circuitus Quartanarius est* , eò quòd materia crassissima & gravis ac in corpore frigidiori tam ob Sulphuris & spirituum inopiam , quàm intermissiones calore febrili planè immunes hospitetur , idcirco valde lentè acescat ; *multiplicatur* (de qua multiplicatione mox) quia recens materia copiosa veteri apponitur , quæ emergentes facit paroxysmos , Quarto verò acescens intensiorem & graviorem rigorem Quartanis familiarem provehit : *Paroxysmi sensim incipiunt* , quòd aciditas in crassa materia , algidoque corpore plurimum segnescat , & sensim tantum provehatur , huiusmodique materia in sanguinem repulsa non promptè adeò æstum accersat ; *oscillationes pandiculationes infensa* sunt , eò quòd crassior eiusdem

materia passim inter musculos, eorumque membranas firmiter hæreat, quam ut statim excutiat, idcirco dictas partes diutius & importunitis laceffens oscitationes & pandiculationes (actiones depravatas) molestissimas generat; *corporis gravitas, dolorque ostocopus*, nec non & *dentium concussio* patent ex doctrina de rigore supra tradita; *calor remissior* explicabitur ex superioribus; *inequalis* autem & quasi cum frigore comixtus est, quod partium contractio non statim compactiorem minusque morigeram materiam exprimat, sed pars una in minutulis suis apothecis hærens frigoris sensum inferat, dum pars altera repulsa calorem insignem suscitatur; Quâ ratione *remittente aestu sudor prorumpat* ex sæpe allatis elice, & quia magis præceps est declinatio, ideò & sudor fusius profunditur; *brevissima est declinatio*, cum materia crassa rursus citius & promptius in angustijs hæreat, & sanguinem à perturbationibus liberando declinatio expediatur; *Intermissio senior est*, viresque & appetitus magis constant, quod tota massa ob crassitiem in angustijs hæreat, nec inter paroxysmos sanguinem, consequenter nec ventriculum infestet; *Urina à sanâ non abluat*, quia in intermissione sanguificatio non multum labefactatur, æstusque brevis nec intensus fit, in cholericis ob majorem adhuc Sulphuris copiam divisam rubescit post paroxysmos; *etate grandiores* (quia nempe temperamentum fere correspondet) *corpore* potissimum.

N. 8. *Ratione prognoseos* scito, quod *Quartana* chronicum sit malum, & omnium febrium *curatu difficillima*, nempe ob materiam compactiorem & crassiorem ægrè coquendam; *æstiva brevior est*, partim quod originem causæ alicui emergenti & fugaci debeat, partim quod calor æstivus ante hyemem sæpe eam abigat; *In autumno incipiens plerumque tota hyeme durat*, ut plurimum tamen proxima æstate desinit, *multa etiam ad unum ac alterum annum* (maximè ob errorem diætæ vel medicamentorum) *perdurant*; sæpe *in icterum nigrum* nominatum, aut *hydropem degenerant*, præsertim si viscus aliquod tumore & scyrrhò occupatur; *econtra Quartana juxta COVM 5. aphor. 71. si Epilepsie superveniat, eam solvit*; *sic & Quartanarij non facile convulsionibus capiuntur*; *Senes*, plus quam

quàm sexagenarij præsertim , ut plurimum à *Quartana* moriuntur ; hæmorrhagia magnam fere cachexiam indicat ; *Quartana* in continuam mutata fere lethalis est , nam ægri sic Sulphure sanguinis consumpto , viribusque exhaustis impetui febris continuæ succumbunt.

§. V.

De Februm intermittentium multiplicationibus.

N. I. *Febres* , ut jam in superioribus audivimus , nonnunquam sunt *duplices* & *triplices* , ideo sic dictæ . quòd inter simplicium intermittentium proprias & primarias accessiones aliæ prius non observatæ (servatò aliquali circuitus ordine) pullulent , quas *emergentes* seu adventitias jure nominare possumus , vel cum singularis paroxysmus in plures dividitur , ut dictum est de quotidianis ; hæ emergentes semper primariæ febris nomen sibi vendicant , utcunque à se invicem abludant ; de his tractare difficilis est quidem provincia , ut pro viribus tamen nostrum conatum saltem addamus , perpendendum erit , quòd variæ sint materiæ morbificæ conditiones , quippe ea est vel *tenuis* vel *crassa* , vel *mediocris* . quò ergo tenuior est , eò etiam fluidior ac mobilior existit , inde quoad motum intestinum citius acescit , & quoad progressivum velocius in sanguinem promovetur , & sic paroxysmum accelerat , contrarium evenit in crassa ; Secundo materia dicta est vel *copiosa* , vel *pauca* , vel *mediocris* , quò copiosior , eò citius contractionem & inde paroxysmum evocat , ut de quotidianis videre est , contrarium quoque fit in parviori ; Ex quibus necessariò concluditur , quòd si in aliquo ægro varia sit materiæ morbificæ consistentia , quòd quoque paroxysmi variare queant , hinc si tenuis est , & levis fit contractio , partialis fit paroxysmus , si verò etiam crassior excutitur , tunc & paroxysmus fit totalis . *Causa hujus dupli- vel triplicationis externa* est vel error curæ vel diætæ ; *error curæ est* , quòd intempestivè specifica maximè figentia (quale est specificum antefebrale *STROBELBERGERI* & *CROLII*) vel inconsideratè opiata , vel acriora præ-

fertim purgantia vegetabilia ante coctionis signa , movendo quidem non promovendo, aut fermentum febrile eneruando, aut evacuando propinentur , præsertim in Quartana ; *Error diæta* fit, dum ægri ante paroxysmum cibant , vel lactinia bibunt , carnes, ova forbilia &c comedunt , vel durante eò præmaturè comedunt , vel etiam dum intermissionis die copiosiora alimenta assumuntur , vel quando fructus horræi alijsque cibi facile fermentescibiles vorantur , quibus omnibus febres multiplicari possunt.

N. 2. *Ratione veræ computationis* in intermittentibus notandum, quòd plerique malè tantùm diebus computent , nam horis potius, computus faciendus est , ut eò meliùs & acuratiùs de ejus duratione judicium faciamus ; sæpe enim in Tertiana intermissiones 24. discrepare possunt , & tamen est Tertiana ; v.g. febris die martis hominem invadit horâ nonâ vespertinâ , paroxysmus extenditur 12. horis , & proxima vice die Jovis horâ nonâ matutina , ecce intermissio erit 24. horarum ; deinde in unò primo die fit invasio horâ 9. matutinâ , altera vice horâ 9. vespertinâ , hæc intermissio erit 48. horarum , tamen utraque febris Tertiana est.

CAPUT TERTIUM

De

FEBRIBUS ANOMALIS

As enumeravimus c. 1. §. 5. agitque de ijs *Sylvius* in sua præxi lib. 1. cap. 30. §. 7. & seq., vocamus *anomalas* , id est inæquales, quòd nec tertianis solis, nec alijs solis , sed omnibus febribus sese associant, earumque typum sequantur , & quia sæpè (velut symptomata urgentiora solent) manum medici præprimis efflagitant , ideò de his ordine pauca dare placet. §. 1.

§. I.

De Febre algida.

Hæc est febris per totum paroxysmum aut saltem partem eius maximam frigore & horrore affligens. *Diagnos*is patet, uti & *morb*us, *differentia* & *subjectum* ac *causa formalis*; *Causa materialis* est materia valde crassa, in sanguine plurimum confecto, & sulphureis particulis ac spiritibus spoliato hospitans, quæ longo nisu ad sanguinem detruditur, & in eo etiam æstum sensibilem tam ratione sui quàm ipsius sanguinis effecti suscitare nequit; *Causæ antecedentes præternaturales* sunt diurnæ febres, immodicæ sanguinis effusiones, ac magna sulphurearum balsamicarum particularum & spirituum despēdia, applicari etiam quædam possunt, quæ præcedenti §. sub n. 9. adduximus. *Prognosis* sit. hæ febres pertinacissimæ & plerumque fatales sunt, quòd materia hæc crassa à tam inertis & quasi frigido sanguine difficillimè subigatur, & hinc requisita spirituum expansio prosternatur.

§. II.

De febre Ardente.

Hæc est febris levis & subinde interpolato horrore, sed ardore fere summo per totum fere paroxysmum (ita ut vix videatur remittere, dum novus paroxysmus ingruit) affligens, fere tertianaria continua &c. *Causa materialis* est materia levis & tenuis, sanguisque valde sulphureus spirituosus, & vegetus. *Causæ symptomatum* sunt v g. *frigus* ob materiam tenuem mox in sanguinem repulsam vix sentitur; *summus ardor* fit, quia sanguis sulphureus & spirituosus momentò quasi impensius divisus particulis sulphureis debacchandi facultatem concedit, & sic furit. *Prognosis*; febris hæc est brevissima, sed simul metuendum, ne in continuam perfectam degeneret.

§. III.

De Febre Asthmatica.

Est febris maxima spirandi difficultate, imò & ingenti suffocationis metu affligens; *Noscitur*, quòd tales affecti fere erecto corpore & sedendo in lecto aerem captent; sonora simul & clangosa est respiratio; tandem sine excretionè notabilis materiæ cessat; æger dormit ac bene habet, ut in Generosissima quadam vice - Colonellissa expertus sum, quam febris periodicè circa mediam noctem afflixerat: *Subjectum* sunt pulmones ac aliæ respirationis partes præsertim nervæ; *Causa formalis* scitur, *materialis* est pituita lenta in dictis partibus acescens, & spasmodicè eas contrahens: causæ symptomatum hæ sunt: *maxima adest spirandi difficultas, & suffocationis metus*, quòd hostili materiæ febriferæ præsentia pulmones & thorax se stringant, ac minùs pro admittendo aere dilatari possint, hinc *erecto captant aerem corpore*, quia sic saltem aliquantulum melius respiratur; tandem sine notabili materiæ rejectione malum solvitur coctâ scilicet & subactâ materiâ febrili, hinc omnia etiam ad frugem redeunt, metuenda *ratione exitus suffocatio*.

§. IV.

De Febre Anhelosa.

Hujus cum asthmatica fere par est ratio, nisi quòd minutiores & frequentiores sint respirationis nifus, ac à flatuum copia ferè proveniat.

§. V.

De Febre Arthritica.

Est febris cum doloribus arthriticis magis in paroxysmo, minus in remissione affligens, doloribus nilominùs curata febre plerumque persistentibus; *symptomata* utique est hæc febris, nam excitatur ab arthritica affectione,

§. VI.

§. VI.

De Febre Catarrhali.

De hac agitur ex condicto de febribus continuis, ideo hic filemus.

§. VII.

De Febre Cardiaca,

Est febris cum animi deliquijs ex dolore circa superius ventriculi orificium inexplicabili orta; *Causa* est liquor acrior ibidem efferuescens, unde ob nervorum delicatorem plexum id exquisitiùs sentit, & animi deliquia infert.

§. VIII.

De Febre Dejectoria.

Est febris frequentioribus, quandoque etiam torminosis dejectionibus diverso accessùs tempore valde molesta; *Causa materiales* sunt vel serosi humores calore febrili colliquefacti, vel bilis è cista fellea ob corporis compressionem ad duodenum deturbata, præsertim si ob repetitos æstus sanguinis sulphur exasperatur, & inde illa acrior redditur &c.

§. IX.

De Febre Delira.

Est febris intermittens ardentior ægros delirijs urgente calore (rariùs frigore) post capitis dolores & vigilias gravissimè torquens, æstu verò declinante, somnoque obrepente ab his libera; *Causa* formalis sunt spiritus perturbati; *Materialis* materia febrilis in cerebrum per metastasin lata, seu meningum inflammatio, & spirituum inordinatus motus.

§. X.

§. X.

De Febre Epiala.

Est Febris ægros simultaneo rigore & æstu crucians; familiaris omnibus quidem febribus, magis tamen quartanis & quotidianis duplicibus & triplicibus; *nosctur* vel inde, quòd horror æstum derepentè excipiat; ubi hic nondum restinctus in omnibus partibus sentitur, & tamen horrescunt partes eodem tempore; *Causa materialis* satis explicatur c. 2. §. 4. n. 7. ubi de inæqualitate caloris discurretur; *Febris hæc ob materiam crudam nimis copiosam fere calamitosa est.*

§. XI.

De Febre Emetica.

Est febris vel durante adhuc frigore, vel præsentè calore, frequentiori continuò vel interpolatò vomitu infesta; *Causa* est aciditas acris ventriculum vellicans, & cruditatum immunda congeries, nec non serosus acris humor ejus cavitatem conspurcans, ac singulariter bilis acrior ex folliculo fellis duodenum adeò proritans & lancinans, ut motu peristalticò inversò in ventriculum sublevata (Emetici more) & ejusdem tunicas ad motum planè convulsivum sollicitet, quò saburra bile tineta per os quasi è librata machina rejicitur; apparet ex hoc bilem duntaxat effectum, non causam febrium harum esse.

§. XII.

De Febre Lipyria.

Hæc febris est suo calore interiora viscera satis urente, frigore verò externas partes satis infestante discrucians; *Causa materialis* est pars quædam exterius frigus, pars alia interiùs æstum causans; accidit, quòd cruditates interiorum partium citiùs in sanguinem

guinem absorbeantur, hinc æstus citior, & econtra aliæ in externis diutiùs hæreant, hinc frigus: Alia sed plurimum præternaturalis esse potest interna inflammatio, sed *hic fere desperatus est casus*, gangrænam enim innuit.

§. XIII.

De Febre Micturiente seu Vretica.

Est febris ægros continuâ fere mictione infirmans: *Causa materialis* est serum ob præpeditam diaphoresin uberius per renes transcolatum.

§. XIV.

De Febre Maniaca.

Est febris cum furore quodam peculiari ac sui generis mania molesta; *symptoma* est, quod juxta *SYDENHAIMUM* non tantum purgationibus & evacuationibus alijs quibuscumque, V. S. præsertim cedere dedignatur, sed etiam ab illis increfcit; morbus ejus sunt diuturniores febres intermittentes, præcipue verò quartanæ, sæpiùs à febris discessu notatur, observatur tamen etiam adhuc sæviante febre circa finem: *Causa formalis* sunt spiritus nonnihil extatici, *materialis* verò sulphur deficiens, & torpida materia aucta cum asperitate conjuncta.

§. XV.

De Febre Præfocante.

Est febris suffocationis sensu molesta, & aliquando (rariùs licet) spiritum prorsùs præcludens, ægrisque vitam adimens; sæminis præ viris familiaris; *Causa materialis* est aciditas partes respirationi inservientes constringens; *prædispositiva* verò est affectio hysterica, meliùs hypochondriaca.

§. XVI.

§. XVI.

De Febre Sicca.

Est febris paucò vel nullò sudore percurrens ; hæc semper est vel è quotidianarum vel tertianarum exquisitarum genere ; familiaris etiam febribus ardentioribus continuis ; causas ex superioribus erue.

§. XVII.

De Febre Siticulosa.

Est febris clamosa & inextinguibili quasi siti importuna, de qua vide supra c. I.

§. XVIII.

De Febre Sudatoria.

Est febris sudore totius vel partis cujusdam nunc Calidò (rariùs frigidò) supra modum profusò molesta : cujus *Causa* est insignior sanguinis & vasorum contractio , seu item tenuitas , acrimonia & copia.

§. XIX.

De Febre Sputatoria.

Hæc dicitur & ptyalodes , eò quòd huic copiosa valde sputatio conjuncta sit , cuius *causa* est serum copiosius versus os protrusum & secretum.

§. XX.

De Febre Syncopali.

Est febris una cum paroxysmo ægros syncope affligens , & subinde in vitæ discrimen præcipitans , imò nonnullos (& si rarò) è medio tollens ; *Causa formalis* est deficiens sanguinis im-
pul-

pulmonibus & corde spiritualcentia ; *materialis* verò est materia acida partium compressione nimis præcipitanter in sanguinem repulsa , eumque nonnihil inerassans saltem motum inhibens , donec spiritus & sulphur partim aciditatem leniendo & subjugando partim calorem promovendo (instar cardiaci spirituoso-sulphurei) incrassatum sanguinem dilgredient , spiritus quasi sopitos expediunt , & sic sincope profligatâ mox calor redeat & augeatur : *Causa prædispositiva* est languis sulphure balsamicô privatus & econtra partibus tenuibus ramosis oneratus.

§. XXI.

De Febre Tussiculosa.

Vocatur & *becchica* quòd febricitantes mox ingravescente paroxysmò (ut propriò damno in quartana expertus sum) tussis sicca (rarius humidâ) perturbentur : *causa* est acidum bronchia & asperam arteriam irritans ; humidâ cum catarrhalibus incidit.

§. XXII.

De Febre Torminali.

Dicitur & *Colica*, quæ paroxysmantibus gravissimis ventris torminibus & colicis more intermittantium febrium ægros lancinat : *Diagnosis* est , *dolor dum incipit mitior est , increfcit paulatim , & dum in statu versatur , enormis est , deinde rursus decrefcit ac in intermissione ægri bene habent ; Causæ* sunt acidæ particulæ intestinorum tunicis infixæ etiam biliolæ exorbitantes. *Prognosis* est , nisi doctè tractentur paratici sunt , imò etiam convulsi moriuntur , ut exemplum cum 3. taliter febricitantibus ostendere possem , Quartum simili febre quartanariâ affectum more febrium intermittantium tractavi , ac feciliter febrem brevi averruncavi , ac restitui ; Hæ sunt potiores febrium anomalatum ab authoribus recensitarum differentia , possunt tamen pro varietate symptomatum longè plures , ut ex praxi 20 & plurium annorum ha-

beo assignari ; vivit h̄c Religiosissimus quidam Vir mihi multis titulis suspiciendus , à suis jam ad summum dignitatum culmem ob eximias animi dotes evectus , qui singulis ternis annis circa æquinoctium vernale febre hæmicranica corripitur consueverat , ex qua ab aliis medicis etiam omnibus cephalicis & anodynis (dolor enim sensu acrescens in statu vix tolerabilis erat) imò etiam varijs torturis medicis liberari non poterat , ego verò huc accedens consideratâ periodicâ accessione facilè jam ter solis febrifugis feliciter restitui & ab ulteriore malo præservavi : Tractavi non ita pridem honestissimam Virginem , quæ singulo mane febre cephalicâ correpta , etiam antifebrilibus præter omnium expectationem à me brevi curabatur : Simili methodò in ja mea praxi *SEGGINGÆ* curavi Nobilissimam Matronam , quæ circa quodlibet æquinoctium horrendâ colica hysterica seu convulsivâ affligebatur : Par est ratio de reliquis accidentibus , odontalgia , sopore &c , quæ sese febribus associare queunt , de quarum cura infra.

§. XXIII.

De Febre Intermittente Maligna.

Dari talem evincunt frequentes observationes apud *SENER- TVM* de tertianis , *EPIPHANIVM FERDINAND* histor : 85. *RHODIVM* cent. 10. b. 9. 10. item *SALMUTH* , qui tertianas contagiosas Epidemicas primò duplices , deinde simplices sudoriferis curatas narrat ; tertianas malignas recenset *RIVERIVS* cent. 4. obs. 2. , item obser : 36. tertianam intermittentem petechialem habet *FEHRIVS* de scorconera pag. 72. Quartanam malignam *HORSTIVS* lib. 1. obs. 15. tandem interdum Epidemicè grassari solent febres intermittentes sive vitio aeris , seu alimentorum contrahantur , ut habent *VVILLISVIS* de feb : c. 16. & Barthol : cent 2. hist. 56. Denique etiam rationi non repugnat , cum enim etiam morbi maligni sint morbi intemperiei (non occultæ qualitatis) seu turbatæ mixtionis profundioris autem , quàm in alijs febribus , quid obstaret quod febres intermittentes non etiam possent dari malignæ : *COGNOSCVNTVR* quoque ex summa viri-
um

um prostratione, cordis anxietate, corporis inquietudine, pulsa debili, nonnunquam mentis perturbatione & exanthematibus.

Causa est venenata (non tamen occulta) seu maligna quædam cruditas, quæ subito & in pauca quantitate actiones vitales destruit, motum ac crasin spirituum invertit, sed de hac plura damus alibi.

Prognosis est, quòd hæc febres reliquis intermittentibus ob intimiorem sanguinis mixtionis resolutionem & turbationem sint periculosiores.

CAPUT QUARTUM

De

FEBRIUM INTERMITTENTIUM AVERRUNCATIONE.

Arma (indicationes scilicet generales) quibus hostis noster & debellari, vinci que valeat, jam supra cap. r. §. ultimò fabricavimus, modò in hoc capite per §. §. os in specie ea ad profligandum exosum inimicum acuemus, ut eò felicius prosternatur & confundatur.

§. I.

De Indicatione Curatoria

seu

Quid in paroxysmo agendum.

N. 1. Hæc respicit (ut ex basi nostra medica l. 5. c. 1. §. 4. & c. 6. habemus) ipsum morbum, & quidem hîc intemperiei,

G 2

seu ^m

ſeu febrilem paroxyſmum ipſum , Atque cū hic intemperiei morbus unicè conſiſtat in ſanguine & ſpiritibus idcirco indicans curatorium ad has partes dirigendum erit . Eapropter 1. ſi ſpiritus in tolerabili ſunt conatu (quod ex mitioribus cognoſcitur accidentibus) ac ſanguis non nimis intentè in ſuo motu eſt auctus, totum negotium ijs ſeu naturæ committendum eſt, ut ſic in ephemera , ſic criſis ſponte eudetur; ſi verò 2. ſpiritus in ſerociori ſunt ad materiam morbificam deturbandam rudi, & ſanguis magis magiſque (quod ex gravioribus habemus ſymptomatibus) turbatur, tum ſpiritus nimis expaſi & elatiſti indicant more veræ continuæ reprimentia, ſanguinemque nimium extenſum coarctantia ; ſi tandem 3. debitus ſpirituum niſus ac etiam vires deficere videntur, in quo caſu languēſcunt , coma & ſudores frigidi ſuperveniunt , ægerque à morbo quaſi victus jam jam lypothimicè animam efflaturus videtur, hęc indicatio vitalis attendenda eſt, indicanturque ſpiritus adaugentia & elatiſtatem excitantia, qualia ſunt antihyſterica & cephalica calidiora, 4. ſymptomatibus ſuccurratur, & ſic 5. ſuapte ſanguis turbatus ſuo ſtatu naturali & craſi reſtituetur; ex quibus apparet, quòd durante paroxyſmo præſertim in ſtatu unicè ad vires & ſymptomata attendendum ſit, cū natura in eo molliatur coctionem , & criſin , quæ non impedienda , ſi tamen quæpiam adhibenda cenſes medicamenta , aut meticuloſior æger ſimilia affectat , ſola confortantia ex perlis corallijs , oculis σ . antim diaphoret : , bezoar. or. , occ. , & minerali &c. cū aquis refrigerantibus aut temperatis vel etiam nonnunquam magis ſpirituosis cum confectione alkermes, de hyacintho &c. adhibenda ſunt, in quo eò minùs errabis, ſi tam ratione medicamentorum quàm diætæ ad triplicem ſupra dictum ſanguinis (v.g. rarioris, craſſioris, mediocris) ſtatum , item morbi tempora attendis.

N. 2. Ex allatis per ſe liquidum eſt , *in ipſo paroxyſmo ex fonte pharmaceutico nec purgantia* (utpote quæ à turbata ſanguinis mixtione manifeſtò contraindicantur) admitti poſſe, *nec etiam abſolutè diuretica aut vehementiora diaphoretica concedenda eſſe*, at totam provinciam fere concedendam naturæ , penes quam erit vel per ſedes , vel per Urinam , vel vomitum , vel etiam

etiam per diaphoresin criticè (nam tot fiunt crises , quot paroxysmi) evacuare : hoc unicum addo , quòd , si fortè subjectum sit cacochymicum & præsertim si affectione scorbuticâ sit oneratum tunc maximè arcanum duplicatum , magisterium corallorum cum succo citri & spiritu cochleariæ imò & alia antiscorbutica febrilibus medicamentis (alias incassum fere laborabis) admiscenda sint.

N. 3. Totum negotium ut felicìus absolvatursatione morbi temporum hoc tene Regimen ; & primò quidem *in initio paroxysmi* quamprimum æger frigus , horrorem , vel rigorem & similia persentiscit , mox ille bene indutus (præprimis si materia febrilis est crassior) se moveat , vel aliò modò vires suas exerceat , ut vis spirituum oppressa in primo hoc stadio excitetur , liberiùsque ij expandantur , penesque materia morbifica promptiùs amoveatur , hoc autem magis in quotidianis & quartanis quàm tertianis (in quibus materia est mobilior) practicatur , hinc tertianarij bene in lecto manere possunt : Accidit etiam subinde , ut rigor omninò excedat , & paucus subsequatur æstus , vel nullus ; hîc profunt omnia salia fixa , & enixa , ac armoniacalia , item amara , aromatica & opiata tam internè , quàm externè præsertim sub olei , unguenti vel extracti forma usurpata.

N. 4. In Secundo stadio , insequente scilicet ac crescente calore decubitus debet esse admodum quietus , & æger stragulis (moderatè tamen) coopertus , ut sic somnò conciliato à natura fervor sanguinis ac incendium intestinum ab expansione spirituum ortum maturè temperari queat , atque sic dolores ac spasmi ab explosivo spirituum statu oriri soliti præveniantur , sic enim omnia caloris symptomata mitiora erunt , sanguis pacatius fermentabit , coctio pathologica maturabitur , crisis felicìus fabricabitur , febrisque paroxysmus maturiùs solvetur : Si verò *æstus excedit* , febrisque quasi ardentium naturam induit , metùsque est , ne in continuam abeat , tunc optimum præbet medicamentum salarmoniacum depuratum aut florificatum solitarium à scrup: uno ad drach: semis , vel scrup: semis cum diaphor: jovial: ante paroxysmum exhibitum , vel ipse spiritus urinosus , & quævis alcalia urinosa macra , quæ

sine nova turba acidum morbosum fermentativum potentissime infringunt, & sic æstum temperant; penes autem ad calorem sanguinis temperandum aliquod julapium cordiale temperatum ad normam *Mortoni* pro lubitu bibendum ex usu esse potest.

N. 5. *In statu*, tertio morbi stadiò, cordialibus temperatis alacrius insiste, mentisque tuæ aciem ad urgentiora symptomata dirige, ne horum quodpiam sibi victoriam ex hoc conflictu vendicet, ubi pro re nata & clysteres domestici, & vesicatoria in excessivo æstu & delirijs V. S. nonnunquam concedenda est.

N. 6. *In declinatione* æger quiescat, ut crisis perfectior evadat, inde ab omnibus medicamentis desistendum, hinc se verè spectatorem medicus agat, si æger hîc sudet, leviter tantum cooperiendus est, cæterum si ille non sponte naturæ beneficiò sudat, tunc in tertianis ante Quartum paroxysmum non facile provocetur; in quartanis verò nec tam citò profunt, nec tutò provocantur, in tertianis malignis specificis febrifugis semper misceantur alexipharmaca, quippe latet magnum discrimen, dum febris maligna Tertianam simulat, maximè si lingua arefcit, & vires omninò prostratæ sunt, in quo casu quidam plurimi æstimant citri femina vel per se, vel sub forma Emulsionis cum absorbentibus & alexipharmacis exhibita.

N. 7. Inter *Externa medicamenta* prodest etiam fuligo furni cum saliva & albumine ovi subacta, & carpis manuum in æstu applicata; alij adhuc cœpas & allia addunt. *Ex Chyrurgia* clysteres, ut diximus, conducunt, item Venæsectio locum habet, non alibi, si plethora aut enormis æstus ægros infestat, & in discrimen ob id præcipitat, hinc *Ballonius* quartanas per salvatellæ sectionem curatas observavit, cautè tamen procede; sic & frictiones extremorum in rigore (ubi deambulatio ob vires debiles fieri nequit) cum pannis asperis calidioribus celebrari, imo & corpus in balneum calidum mergi potest.

N. 8. *Dieta* in toto paroxysmo sit tenuis; porrigantur avenacea, hordeacea, jusculum pulli, Endiviâ!, lactucâ, acetosâ &c alteratum; 4. vel 5. horis ante paroxysmum æger cibandus, postea verò nil cibi amplius admittat; *Potus* in paroxysmo non nisi

nisi *parcus sit*, ac non nisi in ipso caloris vigore, & paroxysmo nonnihil declinante fiat, ni aliud scabrities & ariditas linguæ suadeat; *frigidus* ferè nocet, & maxime in rigore, in quo singulariter oportet, ut calidior sit, licet hîc minùs, quàm ille sitim restinguat, promptius tamen sudorem movet, præprimis ubi compactior & crassior est, sanguinis compages; in quartanaria accessione ob cruditatum lentorem nisi parcissimè & calidè bibas, febrem contumaciorem reddes, hinc *CRATO* trium Imperatorum Archiater omninò potum hîc interdixit, & si bibendum est, tunc cum fructu spiritus salis armoniaci guttæ 30 vel plures potui instillantur, utpote qui crassitiem & aciditatem materiæ morbificæ plurimùm incidit, & corrigit, ac largè sudorem provocat; qualis potus proficiat infra §. 4. memorabitur; reliqua in superioribus numeris adduximus.

§. II.

De Indicatione Præservatoria

Seu.

Quid extra paroxysmum agendum.

N. I. Altera febrium indicatio est *præservatoria* nempe causas febrium tam proximiores quàm remotiores respiciens; indicanturque talia agenda, quæ causas morbi & corrigunt & auferunt, & quidem I. ea quæ cruditates sanguini suggerendas amovent, & Secundo ei suggestas paroxysmos febriles parituras (ne in angustijs hærendo accessiones producant) committunt, verbò quæ fermentum febriferum velut clandestinum hostem perfectè vel saltem palliativè averruncant, & tali modò paroxysmos avertunt, talia vulgò audiunt specifica alterantia antifebrilia, de quibus quivis Medicaster, histrio, tonlor, anus &c gloriatur, & innumerabilia circumferuntur talia arcana, ita ut, quot lares olim Ethnicis, tot adorentur hodie talia arcana. Cæterùm hæc indicatio maximi est momenti, quæ tamen, quòd eximiè miror, rariùs à quibusdam medicis attenditur, qui præter purgantia,
Venæ

Venæ sectiones vix aliquid extra paroxysmos agunt, quare per me optimè scripsit *FRID. HOFFMAN.* therapeut. c. 7. n. 46. inquit: periodici morbi tempore intermissionis magis, quam in ipso paroxysmo sanandi.

N. 2. Probavimus supra, causam materiale[m] tanquam occasionalem (quæ hîc indicat) esse cruditate[m] vel quantitate[m] vel qualitate[m], scilicet acedente, peccante[m], quæ in sanguinem tempore exacerbationis primæ repulsa velut fermentum quoddam in eo turbationem fermentativam & hinc dilatationem & expansionem ejus causat, adeòque hæc præprimis (ut febris eradice[m]) vel avertenda, vel ei velut veneno mitiori opponenda est certa antidotus, quæ corrigat & emendet, hoc autem ut optatum consequatur finem, necesse etiam est, ut & causæ procatartice & dispositivæ ac excitantes c. I. §. 10. propositæ e medio tollantur, antequam verò hoc in specie determinemus, placet ex ingenti antifebrilium farragine pauca, quædam, sufficientissima tamen, selectiora proponere.

N. 3. Sunt autem specifica antifebrilia, quæ specificum fermenti febrilis saporem corrigunt; hæc sunt vel simplicia, vel composita, simplicia selectiora I, censentur omnia amara, quæ ob calorem suum præpotenter cruditates avertunt, tam coctionem ventriculi promovendo, quam sulphur sanguinis exaltando, qualia esse possunt absinthium, centaureum minus, carduus benedictus, hypericum, trifolium fibrinum, vincapervinca, item plantago & ejus succus nobilis, radix item gentianæ, serpentariæ virginianæ, contrayervæ, summitates item abietis, cupressi velut balsamifantes chylum & sanguinem, nec non ab omni cruditate præservantes præsertim in scorbuticis, item flores chamomillæ singulariter spasmos præpedientes, & inde contractionem partium subinvoventes, lignum item colubrinum; deinde huc trahenda sunt omnia salia, & fixa & volatilia alcalia vegetabilium & animalium v.g. absinthij, genistæ, item enixa ut sal armoniacum, arcanum duplicatum, sal polychrestum &c. quæ omnia efficacissimè cruditates comminuunt & per Urinam fere eliminant; insuper conducunt ad discutiendas cruditates omnia exiccantia

cantia, calafacientia, diaphoretica & diuretica, ac antihydri-
ca ut lignum sassafras, quaiaci, buxi, fraxini, lentilci, santalo-
rum omnium &c. radix sarsaparillæ, Enulæ Campanæ, fæniculi
petroselini, apij, &c. aqua calcis vivæ, antimonium diaphore-
ticum; cunctis tamen palmam præripit *cortex peruvianus* china
chinæ dictus, utpote terreo-salinæ prolapiæ, qui tantæ est effi-
caciæ, ut supra memoratus *FRID-HOFFMAN*; rursus thera-
peut. c. 7. n. 22. non erubuerit dicere, quòd arcanum medendi
intermittentibus sit verus usus & exhibitio prudens chinæ chinæ;
sed de hac mox plura.

N. 4. *Opiata* etiam Antifebrilia habentur ab aliquibus, &
sanè hæc, ut & paregorica alia multùm ad sanguinem pacandum,
ejusque perturbationes sopiendas faciunt, at verò, cum in visco-
sioribus cruditatibus, quæ inde magis condensantur, minùs conve-
niant, etiam cautè adhibenda sunt, & non nisi urgentibus ni-
mij sanguinis fermentationibus, vigilijs, doloribus, delirijs,
dysenterijs & diarrhæis complicatis, sanguine item tenuiori &
acriori &c. ex usu esse debent, & tum quidem (quatenus tumultus
sedant, & sanguinis constrictioni non parùm afferunt) pluri-
mi æstimanda sunt: Verùm cave, ne sub finem paroxysmorum,
nisi manifestissima quædam indicatio urgeat, exhibeas, nec in
primo rigoris insultu (nisi paroxysmi potius ex consuetudine fe-
briendi sæpiùs occurrant, quàm ex fomite morbofo procedant)
nam hîc iusta spirituum expansio præpeditur, & paroxysmus
facilè in apoplexiam vel coma, vel alium morbum peracutum
mutari potest; deinde nunquam sola sed semper specificis com-
mixta dentur; sic etiam thæriaca velut opiata juxta Galenum ad
dracham unam in uncia dimidia succi absinthij cum haustu vini
propinata qualvis febres intermittentes jam profligavit, quæ tamen
ante coctionis signa easdem multiplicavit; si nimius æstus me-
tuitur, tunc cum Aceto commixta porrigatur: Et hæc de nomi-
natoribus antefebrilibus simplicibus (ratione quorum etiam om-
nia inde præparata subintelligimus) sufficiant; ex quibus licebit
quoque varias combinare formulas, quarum immensum nume-
rum, cum apud authores invenias, non addo, sed ad illos te re-

mitto, præsertim ad *SENERTVM*, *ROLLFINCIVM*, *HARTT-MANNVM*, *MYNSICHTVM*, *SCHRÆDERVM*, & centenos alios.

N. 5. Antequam Regimen horum specificorum usurpandum assignemus, placet in gratiam Philiatorum pauca quædam de cortice peruviano addere, ut elucescat, cur tanta ipsi in febris intermittentibus curandis prærogativa tribuatur, & coryphæus ac antesignanus antifebrilium medicamentorum à medicis modernis omnibus non solum conseatur, sed & revera sit. Arbor est, ut habet *MORTON* in sua pyretologia fol. 122. (ex relatione M. *ANTONII BOLLI* Mercatoris genuensis in Epistola quadam) Gannaperide (in Regno *QVITENSI AMERICÆ PERUVIANÆ* præsertim prope *LOXAM* crescens) nuncupata, non procera, sed in ramulos insigniter divaricata, folia habet, qualia sunt prunorum rubeorum, nec minus patula, nec acuminata, quæ saporem aromaticum, nullatenus amarum habent; floribus albis & cæruleis ad instar mali granati eximie ornatur, nullum tamen fructum parit, ac si in pompam unice cum tanta luxuriantium florum copia nata esset, sed istum defectum abunde compensat cortex eius febrifugus in sanitatem gentium procul dubio à DEO O. M. conditus. Nec lignum, nec flores testante *CL. HIERON: BARDI* febrifugi sunt, sed solum resina è cortice extillans & semina hispanicè *pipita de Quina* vocata, semina cucurbitæ planè referentia, at in inferiori longè gradu quàm cortex, unde duntaxat hic in usum apud nos *EVROPÆOS* venit: Virtutem hujus corticis jam dudum scivisse Indos, sed ex odio erga Nos occultasse, dicit idem *BOLLVS*, innotuisseque hoc modo: Nimirum in Civitate *LIMENSI* Regni peruviani Metropoli (detectâ scilicet à *CHRIST: COLVMBO* Genuensi circa 1640. hac plagâ) Uxor Proregis Comitis *DEL GINCHON* tertianâ sævissimâ (qualis illic loci Epidemica esse solet) correpta funestissime decumbere videbatur, quod tandem *LOXAM* usque percrebuit, Unde Præfectus illius loci Proregem per litteras monebat, ut Proregina Remedium, quod sibi in arcanis esset (corticem scilicet nostrum) assumeret, quò
futurum

futurum, ut mox reconvalesceret, quod & eventus approbavit, unde hujus pulveris usus sub titulo, *pulvis Comitissa* per totam *Americam Hispanicam* ditioni subjectam brevi tempore multum incla- ruit; Revertente autem Prorege ex *INDIA* in *HISPANIAM* illic & hoc arcanum circumferebatur, utpote quod plures e faucibus orci jam eripuisset, Unde non tantum per *HISPANIAM* sed & *ITALIAM ROMAM* ulque laudandis etiamnum *IOAN. CARDINALIS DE LVGO S. I.* Et cæterorum collegij *IESVITARVM ROMÆ* Patrum (qui eum Religiosis & paupe- ribus gratis largiebantur) conatibus (à quibus *Pulvis Patrum ap- pellabatur*) pervenit; Verum enim verò habuit etiam narrante eodem *MORTONO* suos flagellatores, præsertim *LONDINI*, qui inde dolò malò consilium de huius febrifugi fama præmatu- rè supprimenda cæperunt, ne scilicet hac succinctâ febres ob- truncandi methodò, ægrotantium crumenas emulgendi occasio tolleretur, at frustra, mansit enim semper ei sua laus apud ho- nestos, crescitque etiamnum in dies, ita ut revera verificetur illud de hoc cortice: *salutem ex inimicis nostris.* Postquam fere ad decennium præjudicijs vulgi & Professorum laboravit, quippe *1659. ROLANDVS STVRMIVS* Med: Clar. Delphensis vindi- cias huius corticis edidit; item hac de re Cl. *SEBAST. BADVS* Med. Genuensis in lib. *1663.* edito, *anastasis corticis* intitulatò adeò viriliter causam agebat, ut posthac nemo medicorum adver- sus hunc hiscere ausus fuerit, & ita tandem penè divinum hoc remedium de hostibus suis triumphavit, nec de jure suo apud probos & doctos Viros ante consummationem sæculi decedet. Nunc rimemur, qua virtute febres profliget, ut innotescat, an oc- cultè vel manifestè, an perfectè vel palliativè tantum id, quod agit, agat: Imprimis verò omnibus notum est, eum esse terre- stris & amaricantis naturæ, cujus rei ipse tactus & gustus testes sunt; insuper stypticus est; cum igitur omnes saporem à salibus, amaritiam autem à salibus cum terreis particulis commixtis deri- vent, concludimus hunc corticem esse terreo-salinæ profapiæ, quod & patet à negativis, per coctionem etenim non solum sine vitium mutilatione potest inde haberi & Tinctura & extractum.

quod signum sistit, non consistere ipsum in sulphure & spiritibus; dein nec velut res spiritiosa sensus ferit, nec etiam ullatenus aquosus est, sed potius impensè siccus, ergò terreo-salinus, cum & per chymiam terram & sal præbeat, nil autem de reliquis, quod notari posset: Notandum desuper in hoc cortice, quòd particulæ terreo-salinæ firmiùs (secus ac in alijs multis) cohæreant, & arctiùs se invicem amplectantur, ita ut simul sanguinem subeant, conjunctisque viribus fermentum febrile debellant; quòd autem hic cortex præ reliquis etiam magis amaricantibus antifebrilis sit, est inde, scilicet quòd manifestiora amara magis de sale, hic verò magis de terreis particulis, quæ potentiùs sanguinem constringunt, participet; Cæterum innoxium esse, & antihelminthicum docet nos *Ephem. Nat. Cur. Dec. 3. annus 2. obs. 123. p. 185.* Modus autem operandi talis videtur; 1. cruditates comminuit partibus suis salinis, quæ sic comminutæ expedi-tiùs sanguine & sero permixtæ angustiores meatus pervadunt, nec hærent, consequenter & acescentia præpeditur; Secundò terrestreitate sanguinem ad constantem firmamque compagem re-ducit, & nimiam spirituum expansionem impedit, sicque dilata-tioni (sine qua nulla fermentatio fieri potest) sanguinis, conse-quenter paroxysmis eudendis resistit, ubi simul particulæ ejus terreæ cruditates jam in angustijs hærentes conterunt, ac tandem hæ velut asperiores in totum consumuntur, febrisque curatur; Ex his etiam liquet, cur Authores moderni censeant posse huic famigeratissimo Cortici etiam radices pentaphylli, & tormentillæ &c substitui, utpote quæ non tam terreâ stypticâ sed etiam re-solutivâ salinâ virtute polleant.

N. 6. Evisceratò nunc quoad crasin & virtutem operativam cortice nostrò velut omnium antifebrilium principe, alijsque supra enumeratis antifebrilibus auxilijs scilicet *materiali antidoto* restat, ut & eorum *formale* nimirum *usum* seu legitimam auxi-liorum horum usurpandi rationem & administrationem scrutemur; Est autem hæc juxta therapeuticam nostram c. 2. §. 8. *quadruplex*, quantum videlicet exhibendum; Quando; Quo-modo, & ubi; Quod *quantum* attinet, intelligitur hîc quantum

continuum (non discretum) id est , in qua dosi : Variat autem
dosis plurimum tam ratione ipsorum antifebrilium medicamento-
rum , quàm etiam ratione subiectorum patientum , item tam ob
ætatem , quàm temperamenta , sexum , anni tempus &c. qua-
propter cum jam plures de his scripserint , nec etiam absolute
determinari queat , idcirco negocium cuiusvis prudenti Medico re-
linquo ; Quod verò *corticem* concernit , variat etiam hujus quan-
titas exhibenda multum tam ratione subiectorum , quàm crudi-
tatum & hinc natarum febrium ; à Quanto devenimus ad *quando* ,
videlicet quo tempore antifebrilia , & præsertim cortex , exhi-
benda sint ; Plerique antiquiores , ut jam §. I. hîc meminimus ,
toto intermissionis spaciò præter lenitiva , purgantia & V. S. à re-
liquis medicamentis eousque abstinuere , donec vel paroxysmus
jam jam adesset , vel intra unam aut alteram horam expectare-
tur accessio , ast plurimis malè cessit hæc methodus , dum inde
vel paroxysmus exacerbabatur , vel si suffocabatur præsertim fixio-
ribus antifebrilibus v.g. *STROBELBERGERI* , *HARTTMANNI* ,
CROLLII &c , ægri plerumque in cachexias , hydropes , viscerum
scyrrhos , tabes seu febres lentas , ictericias &c inciderunt , vel
etiam si purgantia exhibeantur , inde majori turbâ inductâ inter-
mittentes in continuas mutabantur . Saniores hodiedum sunt ij ,
qui cruditates corrigendo tempore apyrexia paroxysmos fugant ,
& causas febrium internas proximas tollunt , quemadmodum fla-
grante jam domo frustra causa incendij submoveri intenditur , hinc
in usu & quidem ad cruditates successive succidendas habent , ut
mox paroxysmò peractò antifebrilium , maxime corticis , exhi-
bitio per certa intervalla administretur , nam sic sanguis velut pa-
cator hisce febrifugis facilius auscultat , & corticis constrictioni
paret , ac licet ex corticis usu nonnunquam paroxysmus vehe-
mentior ob materiae morbificæ præcipitem comminutionem
(priusquam sanguis ad nimias fermentationes inhibendas compo-
nitur & constringitur) emergat , non tamen metuendum est .
nam huiusmodi paroxysmus (ni ex genere calidorum sit) disces-
sum plerumque prælagit ; Hinc tamen sedulò in hujus corticis
usu persistendum etiam fugatis paroxysmis , ne morbus recrudescat

cat, postea vero amaricantia (quibus sic cruditates totæ consumantur, & sulphur sanguinis exaltetur) in forma præsertim vini medicati, vel essentiæ aut Elixiris &c in usum trahantur: Hæc methodus etiam ob id laudanda, quòd in febribus erraticis &c omnium tutissima & certissima sit: Quando verò cuipiam omninò Veterioribus adhuc assueto hanc methodum amplecti minùs placet, atque uno ictu febres quasi averruncare cupit, is saltem attendat, ut securus sit de hora proximè futuri paroxysmi, ita ut exhibitâ vel antidotò antifebrili vel purgante cruditates potentius comminuat, aut educat, & sic paroxysmum avertat, aliàs incassum imò sæpiùs non sine damno laborabit.

A quando devolvimur ad *quomodo*, ratione cujus sciendum, quòd officium Medici practici consistat in tribus generalibus, nempe ut *citò* ratione temporis, *tutò* citra recidivam & peius malum, & *jucundè* ratione modi curet ægros; adeoque eò præter reliqua collimare debet, ut medicamenta antifebrilia quoad colorem, odorem & saporem, quantum fieri potest, grata exhibeat, sive dein dentur sub forma pulveris, boli, electuarij, apozematis, infusi, decocti, iusculi, trochiscorum, morsulorum, pillularum, rotularum &c: Cortex in substantia certius & citius paroxysmos abigit, et si longiorem in ventriculo moram trahat, at magis nauseosus est, gratior in forma tincturæ, Apozematis &c. nec tamen viribus mutilior; Vehiculum ejus cæteroquin optimum est, quod acidiusculum & austeriusculum ut vinum granatorum, rubellum, ubi aliàs admitti potest, nam & hæc sanguinem constringunt, & cruditates comminuunt, econtra liquores aquosi, ut scitur, ineptiores sunt.

Tandem *ubi* Medicamenta adhibenda sint, non est, quòd multum disceptemus, nam per os exhiberi debere sole meridia. nò clarius est, licet alij solis topicis nonnunquam fidant, sed de his brevi.

N. 7. Postquam fermentum febrile funditùs dictis antifebrilibus enervavimus, præparavimus seu coximus, tunc (ut supra dictum) demum evacuandum est. Hic I. disceptatur inter Medicos, an convenient purgantia drastica, vel Emetica, vel solùm
mino-

minorativa ; *Purgantia* colliquativa supra c. 1, §. 9. n. 2. inter debilitantia , & alibi inter ea , quæ maiorem perturbationem in sanguine causant , numeravimus , adeoque vel rarò vel nunquam adhibenda censemus , fere etenim à Neotericis observatum , cathartica (ac vegetabilia vomitoria) aliaque sanguinem exagitantia & rarefacientia levissimâ in sanguine cruditate remanente ob allatas rationes facile diathesin febrilem resuscitasse , accedit , quòd , dum crudior est Urina , nil noxij expurgetur , sed febris potius accrescat & vires debilitentur , præprimis à vegetabilibus , imò sæpe in continuas degenerant , aut saltem paroxysmus sequitur gravior & febris fit diuturnior , hinc & in quartanis ab initio non purgandum est , sed tum primum , quando coctionis signa comparent ; Si catharsis ominò exigitur , lenioribus cum laudano & cortice peruviano mixtis instituat ; Cathartici sumpti operatione peracta solent moderni mox aliquod peregoricum , opiatum , vel thæriacale propinare , quò omnia rursus in pristinum pacatum statum redeant ; Indicantur singulariter jam memorata cathartica à quotidianis duplicibus & triplicibus , alijsque febribus ingeminantibus ad imminuendas cruditates , priusquam antifebrilia assumantur , modò turbatus jam sanguis non contraindicet , ac reliqua coindicantia concurrant ; propinari ergò possunt tempore intermissionis , & si paroxysmum futurum (scilicet quâ horâ certò adveniat) noscis , etiam tribus horis ante paroxysmum dare poteris , sic ego non unâ tantum vice drachmâ unâ Rhei febres simplices profligavi.

N. 8. *Vomitoria* & hæc subinde prodesse possunt , non tamen indiscriminatim omnia , sed duntaxat ea , quæ solùm irritando ventriculum (non turbando simul sanguinem) vomitum præstant , uti sunt Zythogala carduata affatim hausta , oxymel scylliticum , aut vinum scylliticum ad unicas duas epotum , vel saltem sal vitrioli scrup. duo , imò & bolus meus Emeticus &c ; peractâ verò operatione mox peregoricum aliquod propinetur.

N. 9. Universalius remedium præbent *Diaphoretica* , nam & in & extra paroxysmum hæc locum habere possunt , imò dicit *ETTMVLLERVS* , quòd nulla febris sine Diaphoreticis tuto curetur

curetur ; Hinc crediderim, febres præsertim erraticas intermit-
tentes continua & leni diaphoresi per antifebrilia, imò sola ab-
sorbentia in majori dosi exhibita omnium turissimè curari posse;
cæterum laudantur eximie unâ vel altera hora ante paroxysmum
propinata ; Diaphoreticorum specificorum selectus ex superioribus
patet, præmittantur verò cathartica, ut supra insinuavimus.

N. 10. *Diuretica* locum habere jam supra meminimus, è
quorum censu præ alijs sunt ipsa salia, hinc pluribus in usu sunt
tempore intermedio ; Tale sit locò omnium, quod describit
WYNCKEN in sua Chymia Experim. cur. pag. 630. cap. 21 Re-
cipe nitri crystal. , salis cent. min., absint. , card. bened. ,
armoniaci, aluminis ana partes æquales, fiat lege artis sal, hujus
capit. granis tartari Vitriolati scrupul. 5. m. exhibet talem dosin
manè per aliquot dies, dicitque esse specificum in quartana,
tertiana, imò & alijs morbis diuturnis.

N. 11. *Salivatio* seu Ptyalismus Quartanarios inbinde radici-
tùs curasse dicitur, at videtur remedium ipsò fere morbò gravius;
cæterum verum est, quòd aliquandiu intermittentibus laborantes
promptissimè etiam paucis granis mercurij dulcis salivent.

N. 12. Tandem etiam *Topica* consideranda sunt, qualia
diversa laudantur apud Authores, quos adire poteris ; *Amuleta*
&c parùm faciunt, ni imaginatio ratione spirituum fortis accedat,
sequenti D. *MICHAEL* senem fere octogenarium Quartana affe-
ctum salvavit, Recipe fuliginis Splendidæ drachmam unam semis,
therebinthinæ drachmas 6., telarum araneorum unciam unam,
camphoræ scrupulos duos, olei araneorum q. s. misce, fiat
Emplastrum utrique manuum carpo applicandum : Hæc & simi-
lia Epithemata, cataplasmata, & emplastra (quorum quasdam
formulas exhibet thesaurus pharmaceuticus *FRID : HOFFMAN-*
NI) adhuc transeunt, quia & contactu corporali agunt, quatenus
sele odoris ad instar successivè in poros insinuant, & ita vel
immediatè alterando partem subjectam solidam, eiusque spiritum
insitum, vel mediatè afficiendo sanguinem & spiritus influos ope-
rantur : At verò præter isthæc (quorum adhuc ratio agendi dari
potest) plura verè illicita adhibentur, uti est nominatum, illud

verbum *ABRACADABRA*, de quo revera (etsi febres fugentur, non tamen fugantur sine noxa) omninò nulla ratio physica reddi in æviternum poterit; Plura brevitate ergò præterimus, unicò adhuc, ut sequitur, tristè exemplò contenti: Vir erat mihi notissimus, opificiò Vietor, bibax quidem, cæterùm probus & bonus Oeconomus, hic ante viginti circiter annos per tres septimanas febre Tertianâ tandem etiam dupli- & triplicante torquebatur, Cui consanguineus ejus Pistor quidam suppetias proximè (si annueret) laturum pollicebatur, is amore sanitatis non annuit duntaxat, sed &, ut id quantocyus præstaret, rogavit; Igitur hic Pistor altero die ante solis ortum (ut præstigiòsa methodus requisivit) prodijt in campum ad amnem quendam, ubi sumptò longiori baculò, antrosum acuminatò, perfodit salamandram vivam proximè visam, inque altum erigit, atque his verbis febrem absens quasi exorcizaturum se firmiter confidebat: *Transfigo te salamandra, & in altum erectam infigo baculum terra, ut quemadmodum tu successivè exaresces, ita febrem huic nostro civi & meo consanguineo N. Bûrgin (hoc nomen erat febricitanti) successivè pellas, in nomine DEI Patris &c.* ecce quousque præiudicet vulgus manum suam in messem medicam mittere, ita ut si desint media naturalia, ad præstigiòsa, & damnata confugiant, imò nec ipsis sacratissimis TRIADOS nominibus parcant; at quid factum, febris quidem periodica cessit, continua autem acutior nonnihil succrevit, & quemadmodum salamandra exaruit in baculo, ita ille contabuit in lecto, intraque 14. dies (medicamentis etiam optima ratione adhibitis) dilectæ coniugi etiamnum modò superstiti & alteri viro sartori nuptæ, & liberis valedicens fatis cessit; Discite medicastri, quàm periculosum sit in Appollineam nostram artem tam ignoranter irruere, cum rarissimè sine cædibus, & hinc sine maxima conscientie defædatione eveniat, at hòc sæculò surdis canitur, & quid mirum, ipsa enim *ÆTERNA VERITAS* testatur, oportere, ut scandala fiant, sed (notent hoc pseudomedici) addit; *ve illi per quem scandala fiunt.*

N. 13. Ex Chyrurgia salutarem præbent anchoram ipsa nonnunquam Visicatoria nuchis vel carpis manuum applicata, nam &

febres diurnas sæpe exhauriunt iuxta felicis. *ETTMULLERUM*,
 Speciatim autem ab ijs rigor imminuitur, qui ideò & præcavetur,
 si die intermissionis adhibetur, quod & *POTERIUS* lib. 2. de febr:
 v. 23 pag. 109 de Quartana sic curata testatur. *Vena sectio* præ-
 servatoriè nullatenus indicari videtur, quidquid plures satis em-
 pyricè contra agant, ratio facilè ex superioribus erui potest.

N. 14. *Dieta* denique talis esse debet, quæ causas proca-
 rarcticas cruditarum authrices cap. 1. §. 9. n. 1. 2. & 3. pro-
 positas amovent, cruditates imminuunt, & sanguinem coarctatum
 naturaliter retinent, verbò, quæ dictis iam causis contraria sunt;
 in consuetudinem hæc ducantur, v. g. aeris humido - Frigidì
 vice sit calido-ficcus, qui si naturaliter talis non est, arte per lucu-
 lentos ignes, hypocausta calida, suffimenta aromatum paretur; locò
 dyspeptorum sint eupepta, & pro debilitantibus in usum veniant
 corroborantia; Exercitationes corporis fiant eâ lege, ut spiritus
 potiùs reficiant, quàm dissipent & defatigent; somnus refectioni
 duntaxat necessarius, vigiliæ verò paulò protractiores; alvus sit
 satis laxa, & subinde sudor cieatur; Urina & sedes per decoctum
 amarum, pillulas Tartareas, aut lenitiva à nobis instit: lib: 5.
 cap. 4. in fine proposita provocentur; animus sit serenus, &
 ab omni mæroris ac curæ nebulâ liber.

§. III.

De Indicatione Vitali

seu

De Viribus Conservandis.

N. 1. Huic §. Satisfaceret omninò caput nostrum octavum
 lib: 5. baseos medicæ, cum verò adhuc nondum (quod tamen
 Deo dante brevi fiet) sit in pluribus manibus, placet pauca ad-
 dere; Hæc indicatio respicit vires & robur naturæ, & quia eæ
 sunt res in corpore secundum naturam, omninò sui conservati-
 onem expetant; robur hoc fere in debito spirituum statu con-
 sistit, quare si in elasticitate sua toto paroxylmi (ut fit in ma-
 lignis) præsertim rigoris tempore opprimuntur, & languent,
 tunc

tunc omninò indicant excitantia §. 1. n. 1. huius capitis tradita, ne scilicet succumbendo æger (quod plerumque in rigore evenit) fati cedere necesse habeat, talia sunt omnia spirituosa castoreata, volatilia, ambrata &c, nam Studiosè advertere debemus, ut hisce spiritus (vitatis omnibus debilitantibus c. 1. recensitis v. g. vomitorijs, catharticis V. S. ibus) erigamus. conducunt item analeptica & stomachica aromatica, quibus addere potes cupedias lautiores & generosiores ex vinis & euchymis confectas &c; externè vesicatoria ad quamcunque partem præsertim verò ad caput applicita eximiè spiritus seu naturam excitant, & sic egregiè conferunt.

N. 2. Si econtra vires ob æstum nimium exolvuntur, tunc indicant ea, quæ spirituum avolandi nisum refrænant, & sanguinis ferociorem motum compescunt, ut iam supra de æstu statui- mus, conveniunt omnia alcalia refrigerantia, & acida, imò & sæpius opiata,

§. III.

De Indicatione Symptomatica Seu.

Quomodo Urgentioribus Accidentibus Succurrendum.

N. 1. Inter reliqua Urgentiora symptomata febrium revera est *sitis* illa, quæ *clamosa* dicitur, hinc expetit ea, quæ salsum intensius & oleosius attemperant, lympham salivalem viscidam incidunt & attenuant, partium siccitatem leniunt, vel saltem sitim fallunt &c, ut uberius in nostra methodo resolvendi casus medicos sec: 1. cap. 3. habemus; Hinc conveniunt varia, præprimis verò laudatur liquor posseticus ab Anglis, item Decoctum album in malignis; cæterum optima sunt iulapia, citrata, idæata, cydoniata &c; Notandum tamen, hæc acida minùs competere, si calor proportionatus, nam tum sufficit consuetus potus; insuper huc pertinent Emulsiones refrigerantes & paregoricæ; in scorbuticis convenit & serum lactis citratum, decoctum Tamarindorum.

N. 2. Succedit *Capitis dolor*, ipsius æstuationis non infimum Symptoma, etiam scorbuticis præprimis familiaris, qui plurimum Epithematibus ex seminibus nucleor persic. pap. alb. cum aquis paregoricis, acetô rosaceô, camphora in formâ Emulsionis paratis mitigatur, si calidè fronti & temporibus in 4. plicatis lenteolis non adeò tamen madidis applicantur; cæterum erit optimum adiuventum, si sudor pacienter expectatus debite profunditur, quibus & *iactatio & inquietudo ac vigilia* plurimum sedabuntur, ut & *deliria*, pro quibus (cum sedatô paroxysmô ea sponte cessent) vix ac ne vix quidem requiruntur vesicatoria.

Huc singulariter pertinent *febres anomala*, utpote quæ mera quasi symptomata febris alicuius originalis sunt, idcirco brevissimè de ijs, quæ singulariorem curam expetunt, agemus: sit igitur.

N. 3. *Febris algida* indicat ea, quæ in hoc capite §. 1. n. 3. de rigore adduximus, Item ea quæ in præcedenti §. 3. n. 1. insinuavimus; Ratione Diætæ ægris (præsertim si tempestas simul humida & frigida, ac constitutio patientis minus spirituosa & sulphurea est) commodè vinum tartareum & austeriusculum subinde porrigi, aut saltem vina lixivialibus vel sale aliquo alcalicô fixô imprægnata exhiberi quibunt, sed cætera diætâ corresponsdeat.

N. 4. *Febris ardens* ex opposito postulat illa, quæ in hoc cap. §. 1. n. 4. & antecedenti §. n. 2. intimavimus, Item quæ cæteroquin in febribus continuis ardentioribus indicantur; *Diætâ* sit refrigerans, humectans, & paregorica; de hac autem imprimis repete, quæ de continuis §. 3. proposuimus.

N. 5. *Febris Asthmatica* quoque penes febrifuga requirit, maximè verò in paroxysmo antispasmodica, cinnabarina, succinata, castoreata ac thæriacalia, etiam opiata, ni tenacitas pituitæ obstet, quæ dein, si lenta, est resolvenda; si acescens, temperanda; Curavi ego antifebrilibus & cinnabarinis ac castoreatis, in *Diætâ* Decoctum lassastras concessi, prodest & Enulæ, imò, ni urina satis tingatur, quod tamen non tam facile fit, etiam vinum concedatur.

N. 6. *Febris Anhelosa* parem, cum antecedenti habet fere indi-

indicationem, nisi quòd censeam antifebrilibus volatilia esse com-
miscenda; in *Diata* forte pro potu Decoctum pæonia, vel radicis
valerianæ optimè conduceret.

N. 7. *Febris catarrhalis* de febribus continuis §. 3. ex
professo tractatur.

N. 8. *Febris Cardiaca* requirit singulariter talia, quæ cætero-
quin cacochymia amaræ debentur, absorbentia nempe alcalia
manifesta & occulta, diluentia, ac Nitrata, præsertim ex com-
positis pulvis Diacretæ *MINSICHTI*, *Diata* verò ad amarum
corrigendum dirigatur.

N. 9. *Febris deiectoria* astringentia moderata, & opiata,
potissimum autem thæriacalia ac diascordiata competunt, item
præparata ex rosis, tormentillâ, corallijs rubris, bolò, lapide
hæmatite &c. quibus tamen extra paroxysmum antifebrilia per-
misceantur.

N. 10. *Febris Epiala* indicat quodammodo ea, quæ in quar-
tana intimavimus, ideò lectorem eò brevitatis ergò, quia ibidem
plura tetigimus, remittimus.

N. 11. *Febris Delira* expetit ea, quæ supra hoc §. de ca-
pitis dolore attulimus.

N. 12. *Febris Emetica* symptomatica (non critica in de-
clinatione morbi) indicat illa, quæ spiritus irritatos placant, con-
tractionem convulsivam dissolvunt, ventriculumque roborant,
qualia sunt temperata acida, cydoniata, thæriacalia, opiata &c:
externè conveniunt varia topica aromatica regioni ventriculi ap-
plicata.

N. 13. *Febris lipyria* requirit ea, quæ cruditates æqualiter
comminuunt, conveniuntque fere volatilia macra, & externè
frictiones, si est autem ab inflammatione tunc gangrænæ more
curandum malum, si artis vires & malum ipsum curam admittunt.

N. 14. *Febris micturiens* leu Uretica symptomatica diapho-
retica postulat, consequenter omnia salina exsint.

N. 15. *Febris maniaca* indicat spirituum extasin & eccen-
tricitatem restituentia, sulphur deficiens restaurantia & torpi-
dam materiam resolventia ac volatilifantia, qualia specifica rur-
sus

lus sunt opiata, camphorata, coralliata, Nitrata, præprimis & ea, quæ ex arcano duplicato copiosè hausto propinari possunt; Pro potu conducunt Emulsiones, serum lactis &c: laudatur Tinctura Anagallidis eximie à *CROLLIO*.

N. 16. *Febris Præfocans* postulat aperitiva hypochondriaca, & antiscorbutica ac antihysterica, qualia copiosa in nostro campo Elysioprostant, & sunt fere succinata, castoreata, etiam opiata Item singulariter Tra bezoardica, quæ revera instar omnium est, exaltatur in sua virtute, si essentia liquida opij Helmontiani associetur, quæ non ita pridem prænobilem Domicellam ex *CHARONTIS* cymba extraxi. In *Diata* vitentur omnia dulcia, facile fermentescibilia, ambrata & moschata &c.

N. 17. In *Febre sicca* expetitur omni modò materiæ morbificæ debita coctio & secretio seri per poros cutis, hinc fortè non ineptum foret Unguentum *ÆTII* ad sudoris elicium; Attendendum tamen, si fortè natura per alias vias evacuationibus criticè operatur, esse hoc minùs curandum: Locus in quo æger jacer, non adeò caleat, sed sit temperatus.

N. 18. *Febris siticulosa* sanatur, ut de siti hîc n. 1. statuimus!

N. 19. *Febris sudatoria* postulat sanguinis tenuitatem & acrimoniam corrigentia ex antihectico Poterij, saccharo saturni, opio &c. in *Diata* vitentur æstuosior aer, aromata, potus generosiores, vigiliæ, majora corporis exercitia, ira &c.

N. 20. *Febris sputatoria* vindicat sibi unicè diaphoresin & diuresin promoventia, de quibus alibi.

N. 21. *Febris syncopalis* curatur acrioribus & subtilioribus salinis volatilibus acidum corrigentibus, & spirituascientiam promoventibus &c.

N. 22. In *Febre Tussiculosa* acidum corrigatur, & spasmi resolvantur.

N. 23. Tandem in *Febre Terminali* specifica in paroxysmo esse possunt ad spasmos resolvendos, spiritus enormonticos sedandos, succinata, cinnabarina, castoreata etiam opiata, ac alia paregorica; alvus moneatur clysteribus sui officij, si minùs eò fungitur - plura vide in nostra methodo Resolvendi casus medicos sect. 1. c. 10. §. 2. 3. 4. ; extra paroxysmum strenuè anti-febrilibus insistentium.

N. 24. Agmem claudunt *febres intermittentes maligna*, quæ hoc peculiare habent, quòd tam in- quàm extraparoxyfimum pe- nes medicamenta fuperius annotata à medico efflagitent alexi- pharmaca & cordialia, de quibus, cum de febribus continuis malignis plura videre liceat, plura non addo, & duntaxat adhuc.

N. 25. *Notandum fifto*, quòd fæpe fæpius fingularis quædam cacochymia fcorbutica dicta febribus hifce complicitur, quæ pe- culiarem fibi arrogat indicationem, quâ etiam medicamenta an- tifcorbutica antifebrilibus permifcenda exigunt, inter quæ non infimum locum habet cortex peruvianus, trifolium fibrinum, ar- canum duplicatum &c.

§. V.

De Noxa à Febribus illata tollenda.

N. 1. Ut nunquam Hoftis in aperto campo Aduerfarium fu- um acriter aggreditur, quin non fubindè quoque graviter lædat, fic hoftes noftri (febres) vix unquam æconomiam noftram ani- malem invadunt, & adoriuntur, quin non fere graves imò fæpe funeftas inferant noxas, præprimis verò dum frequentioribus in- fultibus corpus arietant, quibus franguntur vires, fuphur fan- guinis difperditur, fpiritus difsipantur, habitus corporis decref- cit, imò potiùs (fi diutiùs perfeverant, vel malè judicantur, aut per copiofiora abforbentia præfertim calcinata terrea mul- tum ufurpata folum fuffocantur) accrefcit & defædatur, dum iam cacochymia, iam cachexia, iam ædemata pedum imò & hydro- pes & plura alia mala velut certi comites infequuntur. Hic de- mum cruditates comminuendæ, coquendæ & quifquilia febriles tum expurgandæ, fuphur fanguinis reftituendum, vappelcentia eius tollenda, appetitus acuendus, digeftionesque promovendæ, quæ finem fuum obtinebunt, fi in ufum trahemus eupepta & euchyma, amara abfinthiaca v. g. centauriata, imò & ipfum corticem de peru, ac falia lixivialia ac volatilia aromatica; fi verò vel nimia quan- titate cruditatum vel errore curæ fanguis adhuc glutinofior, craffior

&

& viscidior evadit, ita ut postmodum reconvalituri febriculâ perpetuâ sed lentâ (quæ ex appetitu non debite redeunte &c. noscitur) conficitur, huic optime succurrimus sale armoniaco &c. plura scrutare in priori sect: 2. de febribus continuis c. 2. §. 2do de febre hectica secundaria.

N. 2. *Notandum* insuper, quòd in Chronicis & vel maxime 4.tana sæpe tumor aut durities partis cuiusdam enascatur, qui vel dolore gravativo molestus, vel tactu deprehendi potest & vel scyrrhus lienis, hepatis, colli &c. emergit, placentaque febrilis intitulatur; hinc perbene attendendum, an secretiones animales succedant; in hoc casu martialia die intermissionis aut febre profligata cottidie (modo scyrrhus non nimium inveteraverit) cum amaris mista & antifebrilibus competunt; externè autem apponantur Emplastra Resolventia in nostro campo Elysi c. 5. §. 3. Regni vegetabilis & alibi sufficienter proposita. Si *colica convulsiva*, quæ etiam paræsin parere potest, insequitur (quod ex graviore abdominis, præsertim hypogastrii dolore lancinante & insigniter gravativo cum retractione umbilici interiora versus & pertinacissima alvi obstructione cognoscitur) tum prosunt carminativa, volatilia aromatica, opiata &c; sedatò paroxysmò infusum vel potius decoctum lenepassulatum optime conducit, & tandem, ut supra, in usu absinthiacorum & amarorum aliquandiu persistendum.

Si denique partes sulphureæ ex sanguine per glandulas hepatis non rite secernantur, sed potius in sanguine fluitent, eiusque sero intimius adunantur, tum depravatur partium omnium nutritio, corpusque quoad qualitatem coloris immutatur nempe flavescit, & *icterus* generatur, in hoc præprimis ad digestionem primam promovendam, ductum cholidochum aperiendum, & partes sulphureas è massa sanguinea eliminandas invitamur, qualia sunt omnia amara v. g. Decoctum amarum Anglorum, item meum Decoctum solare, item aperitiva etiam chalybeata, salia volatilia ac diuretica. Sistimus gradum; faxit Maximus I E H O V A, ut doctrina hæc de febribus intermittentibus juxta claram methodum tradita ad inexplicabilem æternæ beatitudinis claritatem nos perducatur, & sic beatum consequamur.

F I N E M.

E L E N C H U S

C. denotat Caput, §. Paragraphum,
N. Numerum.

	A.	C	§.	N.
<i>Accessiones ut anticipent, vel postponantur</i>	- -	1	12	-
<i>Acidæ particulae dividunt</i>	- - -	1	11	2
<i>Aestus febrilis definitio</i>	- -	1	11	2
- - <i>Motu locali minutiarum peragitur</i>	- -	1	11	2
- - <i>Signa</i>	- - -	1	4	-
- - <i>Symptomata</i>	- - -	1	5	-
- - - <i>explicantur</i>	- - -	1	11	2
- - <i>um quæ intendant & augeant</i>	- - -	1	11	2
<i>Anxietates præcordiorum unde</i>	- -	1	11	1
<i>Annuli cur in rigore ex digitis decidant</i>	- -	1	11	1
<i>Appetitus cur prosternatur</i>	- -	1	11	2
<i>Apyrexia quid</i>	- -	1	1	-
<i>Arbor gannaperide qualis sit</i>	- -	4	2	5
C				
<i>Cachexiæ post febres unde oriantur</i>	- -	1	11	2
<i>Causa februm formalis sunt spiritus</i>	- -	1	7	-
- - <i>materialis est chyli portio crudior & acida</i>	- -	1	7	1
- - <i>remotiores internæ</i>	- -	1	10	1
- - <i>externæ</i>	- -	1	10	1
- - <i>diathesin excitantes</i>	- -	1	10	4
- - <i>necessariæ naturales</i>	- -	1	10	5
<i>Computatio quæ in febribus faciendâ</i>	- -	2	5	2
<i>Colica convulsiva post has febres ut tractanda</i>	- -	4	5	2

K *Cortex*

ELENCHUS

C. §. N.

—	—	—	radicationis	—	1	7	—
—	—	—	hemicranica	—	3	22	—
—	—	—	maligna	—	3	22	—
—	—	—	—	ut curetur	—	4	5
—	—	—	omnis est morbus intemperiei	—	1	5	2
—	—	—	Quartana	—	1	6	—
—	—	—	æ causa materialis & remota	—	2	4	6
—	—	—	procatartica varia	—	2	4	6
—	—	—	naturalis	—	2	4	6
—	—	—	æ symptomatum	—	2	4	7
—	—	—	prognosis	—	2	4	8
—	—	—	signa Diagnostica	—	2	4	2
—	—	—	curam vide in indicationibus	—	—	—	—
—	—	—	Quotidiana	—	1	6	—
—	—	—	quid	—	2	3	I
—	—	—	æ causa materialis	—	2	3	6
—	—	—	æ naturales	—	2	3	6
—	—	—	æ procatartica	—	2	3	6
—	—	—	symptomatum	—	2	3	7
—	—	—	diagnosif	—	2	3	2
—	—	—	prognosis	—	2	3	8
—	—	—	curam vide in indicationibus.	—	—	—	—
—	—	—	Tertiana	—	1	6	—
—	—	—	autummalis quid	—	2	1	I
—	—	—	æ causa materialis	—	2	1	6
—	—	—	naturalis	—	2	1	6
—	—	—	æ symptomatum	—	2	1	7
—	—	—	diagnosif	—	2	1	2
—	—	—	differt à vernali	—	2	1	4
—	—	—	prognosis	—	2	1	8
—	—	—	curã dant indicationes	—	—	—	—
—	—	—	æ Ver-	—	—	—	—

ELENCHUS

	C.	§.	N.
— — — a Vernalis cum diagnosi —	2	2	—
— — — — causa est cruditas non bilis	2	2	6
— — — — a symptomatum —	2	2	7
— — — — prognosis — —	2	2	I
Fermentum & fermentatio quid — — —	I	10	2
Frigus quid, & unde sentiatur — — —	I	II	I
H.			
Horror quid — — — —	I	II	I
I.			
Iactatio & inquietudo corporis unde — — —	I	II	2
Indicationes Generales quadruplices — — —	I	14	—
— — — curatoria particularis quæ — — —	4	I	I
— — — rationis temporum — — —	4	I	3
— — — praeservatoria — — —	4	2	I
— — — symptomatica — — —	4	4	I
— — — Vitalis — — —	4	3	I
— — — februm anomalarum — — —	4	4	3
— — — malignarum intermittantium — — —	4	4	24
Insomnia unde — — — —	I	II	2
de intermissionibus februm quibuscunque — — —	I	12	—
L.			
Lacrymae involuntariae unde procedant — — —	I	II	I
Lingua unde areseat & scabra fiat — — —	I	II	2
M.			
Materia febrilis est acida — — —	I	8	I
— — — quomodo acescat — — —	I	9	I
— — — ubi acescat — — —	I	9	2
— — — differt à pituita — — —	I	7	2
— — — triplicem habet conditionem & statum — — —	2	5	I
— — — ei antidotus est opponenda — — —	4	2	5

ELENCHUS

	C.	S.	N.
Medicamenta externa in febre	4	I	7
— — — — — item	4	2	12
— — — — — orum antifebrilium formale seu usus	4	2	6
Mixtio sanguinis turbata in quo consistat	I	II	2
Mobile in aestu	I	III	2
Motus localis quomodo fiat	I	III	—
Movens in aestu quale	I	II	2
Multiplicatio februm unde oriatur	2	5	I
N.			
Nasi stillicidium unde oriatur	I	II	I
O.			
Oleosa aestuantia etiam stannum liquant	I	II	2
Opiata sunt antifebrilia sed cautè usurpanda	4	2	4
Oscitationes unde	I	II	I
P.			
Pallor unde in frigore	I	II	I
Pandiculationes unde	—	—	—
Paroxysmus quid	I	I	—
— — — — — orum multiplicationes unde	I	16	—
Periodorum in febribus variatio unde	I	II	—
Prognostica duplicia fausta & infausta	I	13	I
Pulsus exilior unde	I	II	I
— — — — — frequentior unde	I	II	2
Purgatio extra paroxysmum qualis esse debeat	4	2	7
— — — — — in paroxysmo noxia est	4	I	2
R.			
Respiratio difficilis & frequentior unde	I	II	I
Rigor quid sit, ut fiat, eius signa & symptomata	I	II	I
— is symptomata quæ	I	4	—

ELENCHUS

S.

	C.	§.	N.
Salivatio seu ptyalismus an febres tollat	4	2	II
Sanguis in statu sanitatis qualis sit	I	9	—
— incalescit ob sulphur divisum	I	II	2
— in quibus casibus sulphur perdat aut seruet	I	9	I
Somnus blandus quomodo post aestum obrepat	I	II	2
Specifica antifebrilia quæ sint	4	2	3
Sputatio nimia unde	I	II	I
Stupor partium unde	I	II	I
Sudor criticus & symptomaticus qualis	I	II	—
— frigidus unde	I	II	I
— quomodo post aestum effluat	I	II	2
— is requisita quot & qualia	I	II	2
— es ut frigore mox supprimantur	I	II	I
Suspiria unde in febribus	I	II	I

T.

Tempora paroxysmorum	I	5	I
Transplantatio febris infelicitè cessit	4	12	12
Tumores post febres ut tractandi	4	5	2

V.

Venæ sectio extra febres an indicetur	4	2	13
— in febre quomodo indicetur	4	I	7
Vesicatoria salutæ sunt anchora	4	2	13
Vigiliæ unde	I	II	2
Vomitoria an & quæ conveniant	4	2	8
— us in frigore unde	I	II	I
— in aestu unde	I	II	2
Urina in frigore cur copiosa sit	I	II	I
— aestu cur coloratior	I	II	2

*Sic alludit Nobili ac doctissimo Domino De-
fendenti honoris & amoris Gratiâ.*

MArtia bella moues animatus ut alter Achilles,
Est opus arte, dolo, belliger hostis adest;
Castra mouet fervens, inflammatusque resistit,
Ægrè sic felix ausa parata premes.
Sed noscit Medicus, quid fervere possit.
Hostiles leviter qui premit inde manus.
Stes igitur fortis, multum lux fausta Valenti,
Una dabit Medico te loci choro.

D. Pancratius Schär Philos: Magister
& SS. Theologiæ Studiosus.

ASCLEPIADEA NOSTRA SCHOLA

*Nobili & Doctissimo Domino Defendenti
ex corde ita aggratulatur.*

EDic. prognatum quo Te de Stemmate narrem ?
Quam dicam Matrem, quemve fuisse Patrem ?
Exitit ingenium Pater : Et Genitrice superbis
Curâ ; sedulitas ubera plena dedit.
Ergo quam famam hos de Te Sperare Parentes
Sentis, laude Tuâ Te cumulare decet.
Arma iuvent alios : rapiat sua quemque voluptas ;
At Te Pierides ad sua sacra vocant.
Ito per effusas Matrumque virumque catervas,
Inter plaudentis murmura festa tubæ.
Jamque Cornanti, Joseph ! submittito dextræ
Dignas, quas decorent Laurea ferta comas,
Captas eia ! vias sic fausto pergito cursu,
Quâ Te supremus motor Apollo vocat

Marcus Henricus Pfeiffer M. C.

MAgnum te jactas insigni stemmate *GRESSER*,
Sed magis arte tuâ crescere, chare, flagras.
Nam tibi non satis est dici cognomine Major,
Tendis id ingenio condecorare tuo.
Magnos magna deceat, illum majora decebunt,
Ais, qui Majoris nomen & omen habet.
Febres aggredieris, litem propellere tentas,
Et veteres omnes unus in arma vocas.
Ardua sed tentas, vincunt ast ardua tantum,
Nec petitur molli, lausque Decusque via.
Est tamen audendum, fortes Fortuna juvabit,
Aut tantum in tantis, & voluisse sat est.
Maeste animi, Thesium sinuosa objecta repugna,
Ingenijque tui, laurea major erit.
Magnificosque Viros expectes, armaque Victor,
Subque Magistro stent praelia, tuta tuo.

*Pro Tessera hæc
Sincera Manu apposuit
Joan. Georgius Steinegger VVilensis
Helvetus Medicinæ Cand. &c.*

Lites decidis medicas, es magnus Apollo!
clara probas, reijcis dogmata fusa senum.
Diversum sensere fenes, quos inclyta Pallas
Multa docet methodis inveniendâ novis.
Exulat antiquæ Mentis confusio, nostris
Principijs cedit victa revicta suis.
Excellit Doctrina, novo splendore resurgit,
Aut nova per totum, dicere si lubeat.
*Continua Studium non Intermitte; Docendum
Istud adhuc veterum, Noster Apollo Docet.*

*Hæc apposuit
in utroque Collega Studio
Carolus Josephus Rockh Frawent-
feldensis*

TAm nihil excelsi peperit natura Magistra,
Quod non exsuperet, perficiatvé Iophus;
Maxima naturæ superat magnalia sanè,
Artis Apollineæ quis quis amator erit:
Id docet nãc methodus, quã non præstantior ulla est;
Quæ natura priùs condidit, hæc referat,
Dum tradit invalidos ægri sine viribus artus
Quã blandus, tutus, quã citus arte leves:
Non time, quando febris vehementior arte videtur,
Illa viam facilem porriget, pandet iter.
Jam opto, nestoreos numeres feliciter annos,
Optima spes miseris, solatiumque tuis.

D. Jacobus Josephus König
VVangensis Algoius,
philosophiæ Magister & Medicinæ
Studiofus,

Horrida bella sonant, minitante lacefferis hoste
En rabida expansi spiritus arma petens.
Tu ne cede minis, sed contra audentior ito
Namque novã methodo vincere certus eris.

Ita Joan. Conradus Heffelin
Clignoviensis Heluetus

Doctrinã labor augetur, Doctrina labore,
Nec venit ignauã gloria parta manu,
At pretium exhausti manet immortale laboris,
Fama sepulchrales præteritura rogos.
Hoc tua, post reliquos, facinus munimenta loquantur,
Hic tu qui adverso victor ab hoste redis.
I, nunc magnificis pompam molire triumphis,
Ambiat cuietas laurus honora comas.

Ita

Joan. Jac. Franck Ehinganus Suevus
Med. Studios.

L

TEmpore si nullo lætanter poscis arenam,
An non in cineres ars tua versa foret ?
Quid, si non parvas animo dat gloria vires,
Et fœcunda facit pectora laudis amor ?
Nil hinc vel melius nil æquius esse videtur,
Quàm nunc ut forti pectore bella geras :
Nam poteris lætum facile spectare triumphum,
Te dabit ars Medicum, Nobilitasque virum.

Joann. Henricus
Richenman philosophiæ
Baccalaureus, Medicinæque
Studiosus

MArtius accendit febrilem Spiritus æstum
Contra, Materiem quam superare Studet,
Ecce etenim magno pugnant certamine frigus
Atque rigor, fervens quos calor igne fugat ;
Tempora tum fervent, sinus æstuat, ora fatiscunt
Ægroti, flagrant viscera, vena micat ;
Spîritus evehitur, lingua ardet, pulmo resultans
Arida vesani jussa caloris agit.
Non Servat quoque Vena suum, velut antè, tenorem
Facta per incertas irrequieta moras,
Quid memorem, ut rabido vehemens sitis urgeat æstu,
Utque hiscant siccâ Pendula labra siti.
Ista Lues nostrâ tamen est superabilis arte,
Hocque valet methodus vincere nostrum,
I, properato igitur, promptus largire Salutem,
Securusque ægris, & citus affer opem.

Ita Jo. Josephus Hungerbyeler &c.